

ÉRTEKEZÉSEK

A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

AZ I. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

GYULAI PÁL

OSZTÁLYTITKÁR.

XVI. KÖTET. IV. SZÁM.

PARASPONDYLOS ZOTIKOS

KÖLTEMÉNYE A VÁRNAI CSATÁRÓL.

PECZ VILMOS

L. TAGTÓL.

Ára 30 kr.

BUDAPEST.

1894.

Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.

- I. k.** I. Solon adótörvényéről. *Tel'fy Ivántól.* 1867. 14 l. Ara 10 kr. — II. Adalékok az attikai törvénykönyvhöz *Tel'fy Ivántól.* 1868. 16 l. 10 kr. — III. A legújabb magyar Szentírásról. *Tárkányi J. Belától.* 1868. 30 l. 20 kr. — IV. A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. *Szász Károlytól.* 1868. 20 l. 10 kr. — V. Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiánk feladása *Toldy Ferencztől.* 1868. 15 l. 10 kr. — VI. A keleti török nyelvről. *Vambéry Ármintól.* 1868. 18 l. 10 kr. — VII. Geleji Katona István főleg mint nyelvész. *Imre Sandortól.* 1889. 98 l. 30 kr. — VIII. A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. *Bartalus Istvántól.* Hangjegyekkel. 1869. 184 l. 60 kr. — IX. Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. (1. Sztárai Mihálynak eddig ismeretlen szindarabjai. 1550—59. — 2. Egy népirodalmi emlék 1550—75-ből. 3. Baldi Magyar olasz Szótárkája 1583-ból. — 4. Báthory István országbíró mint író. — 5. Szenczi Molnár Albert 1574—1633.) *Toldy Ferencztől.* 1869. 176 l. — X. A magyar bővített mondat. *Brassai Samueltől.* 1870. 46 l. 20 kr. — XI. Jelentés a felső-ausztriai kolostoroknak Magyarországot illető kéziratai- és nyomtatványairól. *Bartalus Istvántól.* 1870. 43 l. 20 kr. (1867—1869.)
- II. k.** I. A Konstantinápolyból legújában érkezett négy Corvin-codexről. *Mátray Gábor* l. tagtól. 1870. 16 l. 10 kr. — II. A tragikai felfogásról. Székfoglaló. *Szász Károly* r. tagtól. 1870. 32 l. 20 kr. — III. Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. *Joannovits Gy.* l. tagtól 1870. 43. l. 20 kr. — IV. Adalékok a magyar rokonértelmű szók értelmezéséhez. *Finály Henrik* l. tagtól. 1870. 47 l. 20 kr. — V. Solomos Dénes költeményei és a hétszigeti görög népnyelv. *Tel'fy Iván* lev. tagtól. 1870. 23 l. 20 kr. — VI. Q. Horatius satirái (Ethikai tanulmány). Székfoglaló. *Zichy Antal* l. tagtól. 1871. 33 l. 20 kr. — VII. Ujjab adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez (I. Magyar Pál XIII. századbeli kanonista. II. Margit kir. hercegnő, mint ethikai író. III. Baldi Bernardin magyar-olasz szótárkája 1582-ből. Második közlés IV. Egy XVI. századbeli növénytani névtár XVII. és XVII. századbeli párhuzamokkal. V. Akadémiai eszme Magyarországon Bessenyei előtt) *Toldy Ferencz* r. tagtól. 1871. 124 l. Ara 40 kr. — VIII. A sémi magánhangzókról és megjelölésök módjairól. *Gr. Kuun Géza* lev. tagtól. 1872. 59 l. 20 kr. — IX. Magyar szófajtegetések. *Szilády Áron* l. tagtól. 1872. 16 l. 10 kr. — X. A latin nyelv és dialektusai. Székfoglaló. *Szénassy Sándor* l. tagtól. 1872. 114 l. 30 kr. — XI. A jefterekről. *Szilády Áron* lev. tagtól. 1872. 23 l. 20 kr. — XII. Emlékbeszéd Arvay Gergely felett. *Szvorényi József* lev. tagtól. 1872. 13 l. 10 krajczár. (1869—1872.)
- III. k.** I. Commentator commentatus, Tarlózatok Horatius satiráinak magyarázóí után. *Brassai Samuel* r. tagtól. 1872. 109. l. 40 kr. — II. Apáczai Cséri János Buzsai Ákos fejedelemhez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében *Szabó Károly* r. tagtól. 1872. 18 l. 10 krajczár. — III. Emlékbeszéd Bitnitz Lajos felett. *Szabó Imre* t. tagtól. 1872. 18 l. 10 kr. — IV. Az első magyar társadalmi regény. Székfoglaló *Vadnai Károly* l. tagtól. 1873. 64 l. 20 kr. — V. Emlékbeszéd Engel József felett *Finály Henrik* l. tagtól. 1873. 16 l. 10 kr. — VI. A finn költészetéről, tekintettel a magyar ösköltészetre. *Barna Ferdinand* l. tagtól. 1873. 135 l. 40 kr. — VII. Emlékbeszéd Schleicher Ágost, külső l. tag felett. *Riedl Szende* l. tagtól. 1873. 16 l. 10 kr. — VIII. A nemzetiségi kérdés az araboknál. Dr. *Goldziher Ignácztól.* 1873. 64 l. 30 kr. — IX. Emlékbeszéd Grimm Jakob felett. *Riedl Szende* l. tagtól. 1873. 12 l. 10 kr. — X. Adalékok Krim történetéhez. *Gr. Kuun Géza* l. tagtól. 1873. 52 l. 20 kr. — XI. Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. *Riedl Szende* lev. tagtól 51 l. 20 kr. (1872—1873.)
- IV. k.** I. szám. Paraleipomena kai diorthoumena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgilius Aeneise II-ik könyvére. különös tekintettel a magyarra. *Brassai Samuel* r. tagtól 1874. 151 l. 40 kr. — II. szám Bálínth Gábor jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. Melléklet öt khálmjik dana hangjegye. 1874. 32 l. 20 kr. — III. szám A classica philológiának és az összehasonlító árja nyelvtudománynak mivélése hazánkban. Székfoglaló *Bartal Antal* l. tagtól 1874. 182 l. 40 kr. — IV. szám. A határozott és határozatlan mondatról. *Barna Ferdinand* l. tagtól 1874 31 l. 20 kr. — V. szám. Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletről hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. Dr. *Goldziher Ignácztól.* 1874 42 l. 20 kr. — VI. szám. Jelentések: I. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. *Humfaly Pál* r. tagtól. — II. A németországi philologok és tanférfiak 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. Dr. *Goldziher Ignácztól.* 1874 42 l. 20 kr.

PARASPONDYLOS ZOTIKOS

KÖLTEMÉNYE A VÁRNAI CSATÁRÓL.

PECZ VILMOS

L. TAGTÓL.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1894.

ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Zotikos költeménye a várnai csatáról.

(Fölvastatott a M. T. Akadémia I. osztályának 1893. okt. 2-iki ülésén.)

I.

A kiadatlan közép- és újkori görög irodalmi műveknek Legrand eszközölte gyűjteményében, melynek főczélja, hogy az újabbkori görög nyelv tanulmányozásához anyagot szolgáltatson, az új sorozat ötödik számában ¹⁾ Bölcs Leó jóslatain és egy ismeretlennek Konstantinápoly eleséséről szóló panaszos költeményén kívül találunk egy 465 sorból álló költeményt a várnai csatáról, mely nemcsak nyelvészeti, de tárgyi szempontból is kiválóan érdekesnek mondható. Mivel a költemény eddigelé semminemű feldolgozásban sem részesült és tudtommal történetíróink se ismerik, elhatároztam annak nyelvi és tárgyi méltatását, annál is inkább, mert azzal a reménnyel kecsegtetem magamat, hogy egyrészt némi adalékot szolgáltatathatok a görög nyelv történetéhez, másrészt alkalmam nyílik történetíróink figyelmét erre a magyar történet egyik legnevezetesebb momentumára vonatkozó forrásmunkára felhívni, mely a M. T. Akadémiától Thúry József magyar fordításában nem rég kiadott török történetírókkal ²⁾ szemben se

¹⁾ Collection de monuments pour servir a l'étude de la langue néo-hellenique. Nouvelle série. Nr. 5. Les Oracles de Léon le Sage. La Bataille de Varna. La Prise de Constantinople. Poèmes en grec vulgaire publiés pour la première fois d'après les manuscrits de la Bibliothèque Nationale par *Émil Legrand*. Athènes, librairie André Coromilas, rue d'Hermès, 291, 1875. Paris, Maisonneuve et Cie, Libraires-éditeurs, Quai Voltaire, 15. MDCCCLXXV. Ugyanez a kiadás Legrandtól megjelent egy évvel előbb 1874-ben az *Annuaire de l'association pour l'encouragement des études grecques en France* 8-dik kötetében.

²⁾ Török-magyarkori történelmi emlékek. II. osztály: Irók. Török történetírók. A M. Tud. Akadémia történelmi bizottságának megbízásából fordította és jegyzetekkel kísérte *Thúry József*. I. kötet. Budapest, 1893.

veszít jelentőségéből. Nemcsak mivel a Legrand-féle kiadás igen drága és nehezen hozzá férhető, de mert a költeménynek általa adott szövegével mindenben egyet nem érthetek, közlöm magát a szöveget is, a jegyzetekben okolva meg a Legrand-féle szövegtől való eltéréseket. Továbbá, mivel a költemény sok helyt nehezen érthető, néha úgy szólva egészen érthetetlen, szükségesnek tartottam — költészeti értékkel nem bírván — prózai hű fordítását is adni. A költemény történeti méltatása és fordítása azonban a Századokban jelenvén meg, jelen értekezésem csak a szöveget és annak nyelvi feldolgozását foglalja magában. A nyelvű jelenségekről részint a költemény előtti systematikus részben, részint a szójegyzékben adok számot. Ez utóbbi jóval teljesebb a Legrand-féle glossariumnak a Várnai csatára vonatkozó részénél és arról tanuskodik, mennyi szóval szaporítható csak ennek az egy irodalmi emléknek alapján is a közép- és újkori görög nyelvnek Du Cange által kiadott nagy glossariuma. Mielőtt azonban a költemény nyelvének rendszeres ismertetésére áttérnék, jónak látom a kéziratról, a költemény szerzőjéről, megírásának idejéről és æsthetikai értékéről egyet-mást elmondani.

A kézirat, melyben a várnai csatáról szóló költemény foglaltatik, a Bibliotheca Coislinaiana katalogusának CCCXVI-ik számát viseli, és ebből a könyvtárból került a párisi Nemzeti Könyvtárba. Nagysága közönséges nyolczadrét, papirja jó minőségű; 163 elég jó állapotban levő ívből áll és juhbőr kötésének hátára rá van írva: Pugna Varnensis. A czím nem teljes, a mennyiben az általa jelzett költemény a kéziratnak csak első tizenkét ívét foglalja el; a többit az Ilias tölti be, melyet Konstantinus Hermoniakos a tizenegyedik század kezdetén II. Komnenos János epirusi zsarnok meghagyására írt, 8799 nyolcz szótagú, rím nélküli trochæusban dolgozván fel népies görög nyelven Homeros költeményeit. *) Az egész kézirat egy kéztől való, betűi tiszták és könnyen olvashatók, de orthographiája igen gyarló, a mint erről a Legrand által adott apparatus criticusnak majdnem minden szava tanuskodik. Helyesen cselekedett a kiadó, hogy ezt a gyakran hajmeresztő orthographiát megjavította; csak azt nem értem, miért nem tette

*) Ebből az Iliasból részleteket közölt *Mauroptrydes*: 'Εκλογὴ μνημείων τῆς νεωτέρου Ἑλληνικῆς γλώσσης; (Athen, 1866) czimű kiadványában.

ugyanazt a költeménynek alább közlendő főczimével is. A verssorok egymás után írvák, mint a prózában, és a kéziratokban gyakran előforduló szokás szerint vörös tintával jelzett ponttal vannak egymástól elválasztva. A főczím és a mellékeczimék tintája karmin színű. Az első lapok egyikének felső részén olvasható megjegyzés szerint a kézirat a tizenötödik századból való. Egyik tulajdonosa a költeményénél nem jobb orthographiával megjegyzést tett a tizenkettedik ív aljára, mely a Legrand megjavította orthographiával így hangzik: «1597 μηνός ἀπριλίου 2, ἐγόρασα τὸ βιβλίον ἐτοῦτο ἀπὸ χειρὸς ἐνὸς καλογέρου, ὁποῦ τὸ ἐπούλειον εἰς τὴν Πόλιν, τὸν καιρὸν ὁποῦ ἐκἀθίσε ὁ κῆρ Μελέτιος πατριάρχης εἰς τὴν Κοῶν]στα[ντινούπολι, ὅπου τὸ ἐγόρασα ἐγὼ Γεώργιος Δαβιλᾶς (?) Χιώτης τοῦ παπᾶ Πα[ν]τολέου ἀπὸ τὸ Πυργί, ἔτους χιλιοστοῦ πεντακοσιοστοῦ ἑβδόμου μηνός ἀπριλίου εἰς ταῖς δύο,» azaz «1597. április hó 2-ikán vásároltam ezt a könyvet egy szerzetes kezéből, ki azt eladta Konstantinápolyban, abban az időben, a mikor Meletios patriarcha úr székelt Konstantinápolyban, a hol megvettem azt én, a chiosi Davilas György, a pyrgi-beli Pantoleos pap fia, az ezer ötszáz kilencvenhetedik év április havának másodikán».

A költemény fő czíme, a mint azt Legrand kritikai megjegyzéseinek élén az eredeti hibás orthographiával adja, általam ez utóbbi tekintetben kijavítva, ekképen szól: «Διήγησις [γραμμ]ῆνη παρ' ἐμοῦ φιλοσόφου Παρασπονδυλὸς Ζωτικός, ὅς γέγωνε γὰρ ἐν τόπῳ Βάρνας μηνός νοεβρίου γ' ἡμέρα τετράδη (= ἡμέραν τετράδην). Ταῦτα γὰρ γέγοναν ἐν τόπῳ Βάρνας»*), azaz: «Elbeszélés, írva általam, a philosophus Paraspondylos Zotikos által, ki ugyanis született Várna helyén november hó 13-án, szerda napján. Ezek történetek ugyanis Várna helyén.» E szerint a költemény szerzője a várnai születésű Paraspondylos Zotikos, ki születési idejénél elfelejtette a hónap és nap mellett az ezeknél szükségesebb évszámot fölemlíteni. Felőle csak annyit tudunk, a mennyit magáról mond költeményében és annak fő czímében. Ez utóbbi helyen philoso-

*) Legrandnál így: «Διήγησις [γραμμ]ῆνη παρ' ἐμοῦ φιλοσόφου Παρασπονδυλὸς ζωτικός. ὠγέγωνε γὰρ ἐν τόπῳ βάρνας μηνός νοεβρίου γ' ἡμέρα τετράδη, ταῦτα γὰρ γέγωναν ἐν τόπῳ βάρνας». Az ὠγέγωνε kifejezést ὅς γέγωνε-re javítottam; a γέγωναν-nak γέγοναν írására nézve utalok a költemény 103-ik sorára, hol ugyanezt a szót Legrand is helyes orthographiával adja.

phusnak nevezi magát, a mi az akkori nyelvhasználat szerint papot, szerzetest jelent. A költemény előszavának utolsó soraiból (94—109) is kitűnik, hogy nem tartja magát a szó szoros értelmében vett philosophusnak, mert elmondja, mennyi bánatot okozott neki, hogy a philosophia tudományával nem foglalkozhatott és általában véve csak igen keveset tanulhatott, minek folytán szegyenkezés fogja el, a mikor gyarló képességgel készül nagy dolgokat leírni. Tehetetlenségének érzetében tehát arra szorítkozik, hogy szószaporítás nélkül írja le teljes igazsággal azt, a mit látott és tapasztalt. A költemény végén (438—445) még határozottabban kijelenti, hogy szemtanúja volt a csatának: Sűrű erdőben rejtőzködve nézte — a mint mondja — a csata lefolyását, a küzdő seregek tömege úgy tűnt föl előtte, mint a véghetetlen tenger duzzadó hullámai, s ő lélek- és érzék nélküli emberré lett s majdnem kővé vált nagy ijedelmében. A szerző olyan közvetlenséggel írja le rémületét, hogy semmi okunk sincs kételkedni szemtanúi voltában, a mint hogy a költemény megírásának idejét is az azon végigvonuló hangulat alapján a csatának évébe kell helyeznünk.

A munka mint költemény a leggyaralóbbak közé tartozik. Alig találkozunk benne egy-két csinosabb verssel, a többi lapos próza, feltűnően primitív, sőt néha hibás mondatfűzéssel és kifejezésekkel, és főképen ebből származnak nehezen érthető helyei. A szerző nem szedvén rendbe gondolatait, megszakításokkal szól olyan dolgokról, melyeket egyben kellene adnia, és nem kerüli — mint előszavában igéri — a szószaporítást. Hogy azonban orthographiai hibái és egyéb gyengéi mellett bírt némi irodalmi műveltséggel is, arról a népies nyelven írt költeményébe vegyített attikai alakok és beleszótt beszédek és levelek tesznek tanúságot.

II.

A költemény nyelve vegyülékes. Alapját a mai köznyelvhez nagyon közel álló korabeli népies nyelv képezi, sűrűen vegyítve attikai alakokkal. Ez utóbbiak között van egynehány helytelen is, melyek nem annyira tudatlanságban, mint inkább abban lelik magyarázatukat, hogy a költő metrikai szükségből néha egészen önkényesen használja azokat, a mint hogy ezt az eljárást könnyebben követhette az ó-korból inkább az irodalom mint a közbeszéd

útján átszármazott, semmint az általánosan ismert, korabeli népies nyelvformákkal. Már ez a költemény egymaga is arról tanúskodik, hogy a tizenötödik századbéli görög népies nyelvnek is ugyanazok a jelenségek képezik jellemzetes tulajdonságát, melyek a mai köznyelvben észlelhetők, t. i. az ókori alakok kölcsönhatásából származó analogikus képződések. A következőkben ismertetni fogjuk a költemény nyelvének különösebb, és általános nyelvészeti szempontból érdekesebb sajátosságait.

Hangok.

1. Az *ο ε*-ra változik: *ἐλιγοστός* = *ὀλίγος* (*ἐλιγοστοῦ* 81).

2. Prothetikus *ε* (*αι = ε*): *ἐφήμη* = *φήμη* (*ἐφήμην* 92), *καταλυτής* = *καταλυτής* (*καταλυτής* 130), *καταλυμός* = *καταλυμός* (*καταλυμός* 256, *καταλυμόν* 320), *ἐτοῦτο* = *τοῦτο* (*ἐτοῦτο* 249), *ἀπεξεύω* = *újjörög köznyelvi ἀποξεύω* = *újjörög irodalmi nyelvi ἀποξευγνύω*, ez utóbbi az attikai *ἀποξεύγνομαι*-ből (aor. ind. act. *ἀπέξεψε* 303), *ἐβγάζω* = *újjkny. βγάζω* = *ἐκβάλλω* (præs. ind. act. *ἐβγάζει* 413), *ἐξεθαβῶ-έω* = *ἐκθαμβῶ-έω* (præs. coni. pass. *νὰ ἐξεθαβῆται* 447), *καταβαίνω* = *καταβαίνω* (aor. ind. act. *ἐκατέβην* 264, 267, aor. coni. act. sing. 1. *νὰ καταβῶ* 341, *νὰ καταβῶ* 381, plur. 3. *νὰ καταβῶν* 270), *καταλιώω* = *καταλύω* (præs. ind. act. sing. 3 *καταλιεῖ* 397, plur. 3 *καταλιῶν* 388), *συνεγράφω* = *συγγράφω* (aor. coni. act. *νὰ συνεγράψωμεν* 102).

Prothetikus *α*: A föntebb említett *ἀπεξεύω* úgy is magyarázható, hogy = *πεξεύω*.

Prothetikus *η*: *ἀπηλογία* = *ἀπολογία* (*ἀπηλογία* 222 felett a czimben), *κατηχυσμός* = *καταχυσμός* (*κατηχυσμόν* 285), *κατηχυσμένος* = *καταχυσμένος* (adverbialiter *κατηχυσμένα* 133), *ἀπηλογοῦμαι* = *ἀπολογοῦμαι* (aor. ind. pass. sing. 3 *ἀπηλογόθη* 163, 231, 286, coni. pass. *ν' ἀπηλογηθῆ* 227), *ἡγράφω* = *γράφω* (aor. coni. act. *νὰ ἡγράφω* 12, 13, 14), *κατηβαίνω* = *καταβαίνω*, a mai köznyelvben prothetikus *ε*-nal *κατεβαίνω* (præs. ind. act. *κατηβαίνει* 236, *κατηβαίνουν* 233, 290, aor. ind. act. *ἐκατέβηκεν* 80).

3. Synæresis: *θωριά* = *θεωρία* (*θωριάν* 185), *ἔποιεκεν* = *ἐποίηκεν* = *ἐποίησεν* 314, *θωρῶ* = *θεωρῶ* 153, 154, 298, præs. coni. *νὰ θωρῆ* = *νὰ θεωρῆ* 269, *καταλιεῖ* = *καταλύει* 297, *καταλιῶν* = *καταλύουν* = *καταλύουσιν* 388, *κρούσιν* = *κρούουσιν* 360, aor. coni.

act. νὰ ποίσω = νὰ ποιήσω 136, 176, νὰ ποίση = νὰ ποιήση 367, νὰ ποίσουν = νὰ ποιήσουν (ποιήσωσιν) 332.

4. Crasis: ἐγῶμαι = ἐγὼ οἶμαι 375, νᾶν' = νὰ ἔναι 443, 444, νᾶσαι = νὰ ἔσαι 356, νᾶρθη = νὰ ἔρθη (ἔλθῃ) 315, τᾶδεσαν = τὰ ἔδεσαν 312, τῶμαν = τὸ αἶμαν 136, τῶδωκεν = τὸ ἔδωκεν 410.

5. Az ι aphæresise: ᾿δικά μου = ἰδικά μου 342, νὰ ᾿δῆς = νὰ ἰδῆς 440, νὰ ᾿δῆ = νὰ ἰδῆ 100, νὰ ᾿δοῦσιν = νὰ ἰδοῦσιν 135.

Az ε aphæresise: ᾿μπροστινός = ἐμπροστινός = ἐμπροσθινός (᾿μπροστινόν 409), ᾿ναι = ἔναι 106, ᾿πανωκλίβανα = ἐπανωκλίβανα 184, ᾿τέμπω = ἐσέμπω 216.

Az ει aphæresise: νὰ ᾿πῆ = νὰ εἰπῆ 244, ᾿πέτε = εἶπετε 334.

Az η aphæresise: ᾿μεῖς = ἡμεῖς 373.

Az ο aphæresise: ᾿ρισμοῦ = ὀρισμοῦ 457.

6. Az αι ecthlipsis: νᾶν' = νᾶναι 443, 444.

Az α ecthlipsis: παντοκράτορ' = παντοκράτορα 131.

7. A szónégi v kiesése, mely a mai köznyelvben gyakori jelenség, néha ebben a költeményben is előfordul, nevezetesen a sing. accusativusban: ἀλήθεια = ἀλήθειαν 164, αὔθεντία = αὔθεντείαν 216, δυσκυσουρία = δυσκυσουρίαν 359, κατοῦνα = κατοῦναν 327, ὁμολογία = ὁμολογίαν 456, πάχνη = πάχνην 201, ταραχίη = ταραχίην 167, τόλμη = τόλμην 205; továbbá a fut. következő infinitivusában: πληρώσει = πληρώσειν 429.

8. Több ízben előfordul a ν ephelkystikon az ige sing. harmadik személyének olyan alakjainál is — nem a hiatus kikerülése céljából, hanem szabály nélkül alkalmazva — melyeknél az attikaiban nem áll ν ephelkystikon: aor. pass. ἀπηλογήθην 163, 221, 286, aor. act. ἐβάσταν (βάστω = újkny. βαστώ-άω = att. βαστάζω) 279, imperf. med. ἐγίνετον 243, 256, 331, aor. act. ἐκατέβην 264, 267, aor. med. ἐκρέμετον (κρέμω-tól = újkny. κρεμῶ-άω, κρεμνῶ-άω = attikai κρεμάννυμι, κρεμαννώω) 431, conditionalis med. νὰ ἐμετατέρπετον 187, aor. pass. ἐπαραπάρθην (παραπαίρω-tól) 263, aor. act. ἐπροσκύναν (προσκύνω-tól = προσκυνῶ-έω) 229, aor. act. ἐσέμπην 276, aor. pass. ἠκούστην (= ἠκούσθη) 261, conditionalis med. νὰ ἠύρίσκετον 186, aor. act. ὑπολάθαν (= ὑπέλαθα = ὑπέλαθε) 444, aor. ind. pass. στραφήν (= ἐστράφη) 249, 395. A két utóbbi helyen előforduló στραφήν ἰδεῖν kifejezést csak úgy tudom megmagyarázni, hogy benne az ἰδεῖν-inf. mint határozó függ a στραφήν-tól; tehát a kifejezés értelme: «Láttára meghátrált» (a 249. sorban

előforduló constructio ad synesinre nézve utalok a mondatokat tárgyazó megjegyzéseimre).

Szavak.

1. Az -ης végű α-tönvű névszó az -άδης-végű α tönvű névszavak analogiája szerint alakul ebben: εὐαγγελιστάδης, ebből εὐαγγελιστής, olyféle szavak analogiája szerint, mint pl. Ἀλκιβιάδης (εὐαγγελιστάδας, 13).

Az ο tönvűek az -ος végű -ες tönvű neutr. szerint alakulnak a következőkben: nom. plur. ἄστρη 450 = ἄστρα, nom. és acc. sing. ἔπαινος τό 2, 23, 368, 374 = ἔπαινος ὁ, acc. sing. θρήνος τό 280 = θρήνος ὁ, acc. sing. πλοῦτος τό 43 = πλοῦτος ὁ nom. sing. ὕμνος τό 463 = ὕμνος ὁ.

A mássalhangzós tönvű masc. átmennek az α és ο tönvű masc. declinációjába: κήρυκας = κήρυξ (κήρυκαν 14 = κήρυκα), μάρτυρας = μάρτυς (μάρτυραν 12 = μάρτυρα), πατέρας = πατήρ (πατέραν 464 = πατέρα); δράκος = δράκων (δράκον 7 = δράκοντα), Σαμφός = Σαμφών (Σαμφῶ 34 = Σαμφῶνος). Hasonló módon, mint az utóbbi szó, van képezve az újabb görög nyelvben pl. még λέος = λέων.

A mássalhangzós tönvű fem. az α tönvű fem. analogiája szerint ragoztatnak: ἄλυσίδα = ἄλυσις (ἄλυσίδα 124, 433 = ἄλυσίδα), ἐλπίδα = ἐλπίς (ἐλπίδαν 123, 217 = ἐλπίδα), νόκτα = νόξ (νόκτα 315 = νόξ, νόκταν 452 = νόκτα), χεῖρα = χεῖρ (χεῖραι 5 = χεῖρες).

Az -i-re végződő ο tönvű harmadik declinációhoz tartozó semlegesek a sing. nom. és accusativusban ν-t vesznek fel az ον-ra végződő ο tönvű semlegesek analogiája szerint: nom. βραδόν τό 315 = βραδόν τό, acc. κατορθωμάκιν 367 = κατορθωμάκι, acc. κατονοστόπιν 435 = κατονοστόπι, acc. κοντάριν 414, 418 = κοντάρι, acc. μαχαῖριν 413 = μαχαῖρι, nom. μέγαν 463 = μέγα, acc. μέγαν 261 = μέγα, acc. ποδάριν 409, 410 = ποδάρι, acc. χωράφιν 257 = χωράφι, nom. αἶμαν 271, 362 = αἶμα, acc. αἶμαν 343 = αἶμα, acc. τῶμαν 136 = τῶμα (τὸ αἶμα), acc. ἀντίγραμμαν 127 = ἀντίγραμμα, acc. ἀφύρωμαν 87 = ἀφύρωμα, acc. δόσεμαν 401 = δόσεμα, acc. θέαμαν 204, 249, 261, 448 = θέαμα, acc. μήνομαν 114 = μήνομα, acc. ὄνομαν 363, 406 = ὄνομα, acc. πέραμαν 158 = πέραμα, acc. σύμβαμαν 454 = σύμβαμα, acc. φρόνημαν 85 = φρόνημα.

Az -ος-ra végződő -ες tönvű semlegeseknek az ος-ra végződő

o tövű masc. analogiája szerint való átalakulását látjuk a következőkben: δάσος ó = δάσος τό (τοὺς δάσους 273 = τὰ δάση, δάσους 438 = δάση), θράσος ó = θράσος τό (θράσον 396 = θράσος, θράσου, 181, 233 = θράσους).

A magánhangzós tövek analogiája szerint még ν ragot is fölvesz az α rag után az acc. singularisban βασιλέαν (33) = βασιλέα, de előfordul ez utóbbi alak is, pl. a 38. sorban.

Csak metrikus kényszerűségből származó, önkényes alakoknak tekinthetők olyanok, mint μέγα e h. μεγάλου Κωνσταντίνου 35, πάσα e h. πᾶν γένος 27, 30, ἄπασα e h. ἅπαν γένος 448, ἄπας e h. ἅπαντος γένους 41. A πάσα és ἄπασα alakoknál nem lehet arra gondolni, hogy γένος a latin gens szerint nőneműnek vétetik, mert a költeményben többször előfordul a τὸ γένος kifejezés; de a μέγα és ἄπας formáknál se tehető föl, hogy a költő nem ismeri μέγας és ἄπας eseteit, mert mindkettőnek helyesen használt alakjai is előfordulnak.

A számneveknél megemlítendő a δωὼν gen. plur. 113 és 191-ben.

A névmások között τοὺς mint a masc. pron. rel. plur. nominativa áll 103-ban (τοὺς γέγοναν) és mint plur. accusativusa 120-ban (τοὺς ἔχω); a 143-ik sorban (ζητεῖ τὴν συμβουλήν τους) a személyes névmás harmadik személyének enclitikus többes genitivusaként áll, mely szerepe a mai népnyelvben is megvan a szintén enclitikon τῶν mellett.

Indeclinabile gyanánt szerepel a τί pron. interrogativum a 320. sorban: τί (e. h. τίνα) συντριμμόν, καταλυμόν, καὶ τί (e. h. τίνα) φθορὰ νὰ γράψω.

A 410-ik sorban τινὰς (οὐδὲ τινὰς ἐγλόωσεν) nom. sing. (= τις, valaki) az α tövű hímneműek analogiája szerint képezve, mint pl. ἕνας (= εἷς) is a mai görög népnyelvben.

2. A névmásoknak főtebb említett ragozási alakjain kívül megjegyzendők még a következők:

A τό demonstratív és relativ értelemben is használtatik, pl. 225: θεῖλω καὶ προαιροῦμαι τό (= τοῦτο), 204: βλέπουν οἱ Τοῦρκοι θεάμαν, τὸ (= δ) γίνεται εἰς αὐτοῦς.

A különben függő kérdés bevezetésére szolgáló ὅστις egyenes kérdést vezet be a 360. (οἵτινες κροῦσιν τὰς σπαθιαῖς); és 361-ik (οἵτινες εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὰς ἀνδραγαθίας) sorban.

A 307. és 341-ik sorban ἀτός (= αὐτός) μου annyi mint «én magam», a 347-ikben ἀτός (αὐτός) σου «te magad», a 434-ikben ἀτός (= αὐτός) του «ő maga».

3. Az igéknel az augmentum néha hiányzik, mint pl. a 157. sorban az imperf. ἐπικρατοῦσαν = ἐπεκράτουν; néha η az augmentum, mint az attikaiban, pl. 282-ben ἤλεγα, λέγω imperfectuma.

Az -άω igéknek az -έω igék szerint való ragozását mutatja az imperf. ἐμῆνει (149) μῆνῶ-έω-tól = újgkny. μῆνῶ-άω = att. μῆνῶω; ebben az aoristushban: ἐνεκατώρθησαν (272) = ἐνεκατώρθωσαν κατορθῶ-έω-tól, mely = újgkny. κατορθῶνω = att. κατορθῶ-έω, az -έω ige követi az -έω ige ragozását.

A futurum rendszerint attikai formában mutatkozik, de előfordul e mellett annak θέλω-val és infinitivusszal való újgörög körülírása is, pl. a 285-ik sorban: θέλω πάθην (azaz παθεῖν).

A κ-ás aoristus mutatkozik a 314-ik sorban az ἔποιεσεν alakban = ἐποίησεν.

Az aoristus α-jának megmaradását látjuk a következő egyes harmadik személyű ν ephelkystikonnal bíró alakokban (l. főntebb a ν ephelkystikonról szóló részt) ὑπῆρα 107 = ὑπῆρε, ἐπροσκύοναν 2 29 = προσκύνησε, ἐβάσταν 279 = ἐβάσταξε, ὕπολάθαν 444 = ὕπελαθε.

Az ἔναι 76, 238, 289, 355, 372 = újg. εἶναι = att. εἶστίν.

Még egy pár megjegyzésünk van több sajtószertű igei alakról. Præs. med. plur. 3 χανόμεθεν 298 = χανόμεθα, imperf. med. plur. 1 ἐτερπόμεσθεν 337 = ἐτερπόμεθα (a σ az ἐτερπόμεσθε népies alakból van átvéve), imperf. act. plur. 1 παρακαλοῦμαν 337 = παρακαλοῦμεν (az α az ἐπαρακαλοῦσαμε népies alakból van átvéve), aor. act. plur. 3 γέγοναν 103 = ἐγένοντο (a γεγόνασιν perfectum és ἔγειναν népies aoristus contaminatiója). Néhány imperf. és aor. a plur. harmadik személyben a főidők -σιν vegzetét veszi fel, nevezetesen: imperfectumok: ἐβαστούσασιν 247 βαστῶ-άω-tól = újgkny. ἐβαστούσαν = ἐβάσταζον, ἐλπίζασιν 330 újgkny. ἤλπιζαν = ἤλπιζον, ἐπέφτασιν 450 = újgkny. ἔπεφταν = ἔπιπτον; aoristusok: ἐφθείρασιν 201 = ἔφθειραν, ἐγυρίσασιν 327 = ἐγύρισαν, ἐδράξασιν 391 = ἔδραξαν, εἶδασιν 392 újgkny. εἶδαν = εἶδον, ἐπήρασιν 403 = ἐπῆραν (παίρνω-tól), ἐστήσασιν 418 = ἔστησαν.

4. A combináló szóalkotás példáját mutatja εὐφήμη (εὐφήμηγ 363), φῆμη-ből és εὐφημία-ből contaminálva.

Mondatok.

1. Constructio ad synesin áll a 42. (ἡ ἐκκλησιὰ . . . νὰ . . . ὕμνοῦσιν), 459-ik (πᾶσα πνοὴ ἐξίσταντο) és 249. sorban (στραφεῖν . . . οἱ ἕτεροι; ebben στραφεῖν = ἐστράφη e h. ἐστράφησαν).

2. Kettős accusativus fordul elő a következő igéknél: δίδω (25: δίδω . . . τιμὴν τὸν . . . βασιλέα, 92: δόξαν, ἐφήμην . . . σὲ δίδουν, 175: ὄρκον . . . σὲ δίδω), δοξάζω (90: τί . . . τιμὴν νὰ σὲ δοξάζω), κάμνω (226: ὄρκον σὲ κάμνω), μῆνω ἕω = μῆνώ (149: (μῆνώματα . . . ἡμᾶς ἐμῆνει), παραδίδω (215: παραδίδω σε ζωὴν καὶ θάνατον), πολεμῶ κάμνω jelentésében (203: θνήσιν . . . πολεμοῦν καὶ αὐτοῦς), ὕμνω (42: μέλος , . . . νὰ τὸν ὕμνοῦσιν).

3. Az ἐκ praepositio genitivuson kívül gyakran áll accusativussal is, pl. az 58, 137, 138, 189, 299, 303, 309, 389, 405. sorban.

Sajátszerű a μετά-nak genitivussal és accusativussal való constructiója a -val, -vel kifejezésére, mint pl. 60: μετὰ θρασύτητος καὶ τάξιν, 81: μετὰ φουσσάτου . . . χιλιάδας, 169: μετὰ τιμῆς καὶ ἔπαινος; csak accusativussal áll pl. a 383-ik sorban: μετὰ ὀλίγων γῶσιν, csak genitivussal pl. a 111-ik sorban: μετὰ τῆς εὐτολμότητος. Hasonló constructióval bír a μετά-ból származó μέ a -val, -vel kifejezésére, nevezetesen genitivussal és accusativussal áll 329-ben: μετὰς χάρας καὶ σικιτησμοῦς καὶ ἔπαρσις μεγάλης, csak genitivussal pl. 41, 65 és 390-ben, csak accusativussal pl. 94-ben. A mai népnelvben μέ csak accusativussal áll.

A παρά genitivussal annyit jelent, hogy «ellen, ellenében» a 457. sorban: παρά ῥισμού.

Accusativussal áll μέσον (38: μέσον αὐτοῦς) és χωρίς (167: χωρίς . . . ταραχῆ = ταραχῆν, 169: χωρίς κατηγορίας, ez utóbbi plur. acc.) adverbium.

Verselés.

A költemény versmértéke a népies görög versekben ma is szokásos nyolczadfeles iambus, az úgynevezett versus politicus, diæresissal a negyedik láb végén és néha anapaestusokkal vegyítve.

ΠΑΡΑΣΠΟΝΔΥΛΟΥ ΖΟΤΙΚΟΥ Η ΕΝ ΒΑΡΝΑΙ ΜΑΧΗ.

Τί αξιοπρεπέστατον, καὶ θαυμαστόν, καὶ μέγα,
τί ἄγαν πολυτίμητον ἔπαινος νὰ συγγράψω,
τί ξένον καὶ παράδοξον, φρικτὸν νὰ στιχοπλέξω,
καὶ ποῖος νοῦς νὰ δυνηθῆ λεπτογραφεῖν καὶ λέγειν!
5 ἔξαπορεῖ μου ὁ λογισμὸς, αἱ χεῖραι καὶ ἡ γλῶττα
νὰ ἐπαινέσω ἄστοχον τὸν μέγαν τροπαιοῦχον,
τὸν μέγαν καὶ τὸν δυνατὸν, τὸν ἰσχυρὸν καὶ δράκον,
τὸν μέγαν, φρονιμώτατον, ἄξιον βασιλείας.
Ἄξιος καὶ πανάξιος στέμματος κληρονόμος,
10 τῆς βασιλείας μέτοχος, Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ,
πολεμιστῆς καὶ νικητῆς θερμότατος τῆς πίστεως!
Νὰ τὸν ἠγγράψω μάρτυραν ἔς τοὺς πρώτους χοροστάτας,
νὰ τὸν ἠγγράψω ἀπόστολον ἔς τοὺς εὐαγγελιστάδας,
νὰ τὸν ἠγγράψω κήρυκαν ὅπου κηρύττει πίστιν,
15 ἢ ἕναν ἐκ τῶν προφητῶν ἐκείνων τῶν ἁγίων;
ὁμοῦ ταῦτα ὑπερνικᾷ, εἰς ὕψος ὑπερέβη.
Ἄρχῃ ὁ πρῶτος βασιλεὺς [καὶ] τῶν Ἑλλήνων δόξα,
Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών, υἱὸς τῆς Ὀλυμπιάδος·
χριστιανῶν ὁ βασιλεὺς, ἡ κορυφή καὶ ῥίζα,
20 καὶ τοῦ σταυροῦ ὁ εὐρετής, ὁ μέγας Κωνσταντῖνος·
καὶ τρίτον ὁ πανθαύμαστος ὁ βασιλεὺς Ἰάγγκος.
Ποῖαν αξιοτίμητον αὐτὴν γραφὴν νὰ γράψω,
ὕψηλοτάτον ἔπαινος ὁ νοῦς μου ν' ἀναβάσῃ,
ὥσπερ τοὺς δύο βασιλεῖς τοὺς ἄνω γεγραμμένους,
25 τοιαύτην δίδω τὴν τιμὴν τὸν ἄνω βασιλεῖα·
πρέπον ἐστὶν καὶ ἀρμόδιον ἡ ἐκκλησιὰ τῆς Ῥώμης,
καὶ πᾶσα γένος χριστιανῶν ἀνατολῆς καὶ δύσης
μνήμην ἀξιοτίμητην ἄς πάρῃ ἐκ τοῦ παρόντος.

- Οἷτινες ἐδοξάσθησαν εἰς τοῦ πολέμου μάχας,
 30 ἀνδρειωμένοι καὶ ἄνανδροι καὶ πᾶσα γένος, λέγω.
 ἃς προσκυνήσουσιν σήμερον Ἰάγγκον τῆς Οὐγγρίας,
 ἃς ἐπαινέσουσιν τῶρα νῦν αὐτὸν ὡς καβαλλάριν,
 ἃς τὸν ὑψώσουσιν σήμερον αὐτὸν ὡς βασιλέαν,
 μετὰ Σαμφῶ τοῦ παλαιοῦ, μεγάλου, ἀνδρειωμένου,
 35 καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ φρικτοῦ, καὶ μέγα Κωνσταντίνου.
 Δοξάζω εὐαγγελιστάς, δοξάζω καὶ προφῆτας,
 τὰ τοῦ Χριστοῦ ἀθλήσαντας μεγάλους τοὺς ἁγίους.
 μέσον αὐτοὺς δοξολογῶ Ἰάγγκον βασιλέα,
 ὁ τῶν Ῥωμαίων διδαχὸς παρὰ θεοῦ χρισμένος,
 40 χριστιανὸς ἐκδικητῆς καὶ μέγας τροπαιούχος,
 μὲ ἅπας γένους μουσικῶν χρεῖα νὰ τὸν δοξάζουν,
 μέλος καινὸν ἢ ἐκκλησιὰ πρέπει νὰ τὸν ὑμνοῦσιν.
 Οὔτε ζωὴν λογίζεται, οὔτε τοσοῦτον πλοῦτος,
 οὔτε γονέων στέρησιν τοῦ γλυκυτάτου κόσμου,
 45 θέτει ζωὴν διὰ πολλούς, δίδει ψυχὴν διὰ πίστιν,
 χριστιανὸς ὀρθόδοξος καὶ τοῦ Χριστοῦ οἰκεῖος
 καὶ τοῦ σταυροῦ συνόμιλος καὶ τῶν μαρτύρων πρῶτος,
 ὡσπερ Χριστὸς συγκαταθάς, οἰκονομίαν ποιήσας,
 νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ δεσμοῦ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων,
 50 ὡσπερ οἱ ἅγιοι γράφουσιν καὶ παραδίδουσί μας,
 καὶ, στέργω, ἀφυρῶνει τὸ ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νέος.

37. A τὰ ἐκεζετε bizonyára csak sajtóhiba folytán hiányzik Legrandnál.

39. A τὶ Legrandnál érthetetlen; talán ὁ irandó helyébe, mely azután a διδαχός-hoz tartoznék. De kétés alak a διδαχός is; lehet, hogy = διδακτής, concionator, ecclesiastes prædicator.

51. A στέργω-nak itt nincs értelme. — Tò. Úgy látszik, hogy Legrand a demonstratív τὸ és τὸν alakot encliticonnak veszi igék után, de nem jár el következetesen, a mennyiben a τὸ itt és a 224., 225., 349. és 414-ik sorban, valamint a τὸν két ízben a 382-ik sorban enclisist szenved ugyan igék után, de már a 109. sorban a τὸ nem áll mint encliticon az ige után. Másrészt azt látjuk, hogy a τὶ alakot a 444-ik sorban is encliticonnak veszi, jóllehet nem áll ige előtt. A Legrand által adott apparatus criticusból kitetszik, hogy magában a kéziratban sincs e tekintetben következetesség, mert az 51. (ἀφυρώνητω = ἀφυρῶνει τὸ) és 224-ik sorban (συγκαταβαίνοτο = συγκαταβαίνω τὸ) a τὸ enclisist mutat ugyan az ige után, de 109-ik sorban (τὸν az az γράφω τὸ) nem; viszont a 444-ik sorban (μέτω = μέ τὸ) encliticon, jóllehet

- οὕτως καὶ αὐτὸς ὁ θαυμαστός, ὁ μέγας Θεοφάνης,
 εὐρέθηκεν παρὰ θεοῦ θερμότητας τῆς πίστεως
 θερμότητας καὶ ζηλωτῆς εἰς τῶν Ῥωμαίων τὸ γένος,
 55 Ἰάγγκος, ὁ παρθαύματος καὶ μέγας στρατιώτης.
 Πρῶτον ἐλπίζει εἰς θεόν, καὶ δευτέρον ᾿ς τὴν γνῶσιν,
 καὶ τρίτον ᾿ς τὴν ἀνδρείαν του, τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων
 νὰ ἐλευθερώσῃ ἐκ παντὸς ἐκ τοῦς Ἀγαρρηναίους.
 Ζώνεται, ἀφυρόνεται χριστιανῶν τὴν πίστιν ·
 60 ἦλθεν, μετὰ θρασύτητος καὶ τάξιν τοῦ πολέμου,
 ἀνδρειωμένα, τακτικά, εἰς τοὺς Ἰσμαηλίτας ·
 ζητεῖ καὶ θέλει πόλεμον ἐν παρρησιᾷ ᾿ς τὸν κόσμον,
 ζητεῖ τὸν Ἀμουράτμπεγ καὶ αὐθέντη Μουσουλμάνων,
 αὐθέντη μέγαν, ἰσχυρόν, ἀνατολῆς καὶ δύσης,
 65 νὰ πολεμήσουν εὐτολμα μὲ καθαρῆς καρδιάς.
 Εἶδες ἀνδρείαν ἐπαινετὴν καὶ φρικτοτάτην γνῶσιν,
 εἶδες καρδιοσύστασες ψυχῆς λελαμπρυσμένης,
 εἶδες θαυμάσιον, θαυμαστὸν θράσος ἀνδρειωμένον ·
 φιλῶ σου τὸ ἀπόκοτον, φιλῶ σου καὶ τὴν τόλμην.
 70 Ζητεῖ αὐθέντην θαυμαστὸν ἀνατολῆς καὶ δύσης,
 νὰ πολεμήσουν εὐτολμα φουσσάτα μὲ φουσσάτα.
 Τοῦτο ποτὲ οὐκ ἠκούστηκεν, τοῦτο ποτὲ οὐκ ἐφάνην,
 νὰ εὐρεθῆ κανεὶς αὐτοὺς ποτὲ νὰ πολεμήσῃ ·
 ἀφοῦ οἱ Τούρκοι ἐπέρασαν ᾿ς τὴν Ῥωμανίαν ᾿ς τὴν δύσιν,
 75 ἀφέντης οὐκ ἠκούστηκεν αὐτοὺς νὰ πολεμήσῃ ·
 τοῦτο γὰρ ἔναι ἀληθές, λάθος οὐδὲν τὸ γράφω,
 εἰ γὰρ εὐρέθησαν τινὲς αὐτοὺς νὰ πολεμήσουν,
 ὡς ῥάχγι ἐπεφάνισαν ἐμπρὸς Ἰσμαηλίτων.
 Ἔως τοῦ νῦν εὐρέθηκεν ὁ μέγας Θεοφάνης,

nem áll ige előtte. Azt hiszem, hogy a demonstratívó és tón természeté-
 nél fogva nem vehető encliticonnak. hogy tehát a kéziratnak az a fentebb
 említett három helye (51, 224, 444), melyben a τό ékezet nélkül áll, egy-
 szerűen orthographiai hiba, melyről — mint a Legrand által adott appa-
 ratus criticusból kitűnik — csak úgy hemzseg a kézirat, s hogy követke-
 zésképen a demonstratívó és tón mindenütt orthotononnak veendő.

57. Legrand következő interpunctiója: καὶ τρίτον ᾿ς τὴν ἀνδρείαν του τὸ
 γένος τῶν Ῥωμαίων, νὰ ἐλευθερώσῃ stb. nem ad kellő értelmet.

68. Nem tartom helyesnek Legrand következő interpunctióját: εἶδες
 θαυμάσιον θαυμαστὸν, θράσος ἀνδρειωμένον.

- 80 ἦλθεν καὶ ἐκατίβηκεν ἔς τὴν Ῥωμανίαν ἀπέσω,
 μετὰ φουσσάτου ἐλιγοστοῦ, σαράντα χιλιάδας·
 ὁ κόσμος γὰρ θαυμάζεται, οἱ ἄγγελοι ἀποροῦσιν,
 ἐξαποροῦν, καὶ φρίττουσιν, καὶ λογιζομαχοῦσιν
 φουσσάτο Ἰσραηλίτικο [διακόμεναι] χιλιάδες.
- 85 Δοξάζω σου τὸ φρόνημαν, δοξάζω σου τὴν τόλμην,
 δοξάζω σου τὸ ἀπόκοτον, τὴν καθαρὴν καρδίαν,
 δοξάζω σου τὸ ἀφύρωμαν καὶ τὴν θερμὴν σου πίστιν,
 δοξάζω, ὑπερδοξάζω σε, Ἰάγγκο στρατιώτη,
 ἀληθινὸν χριστιανὸν καὶ φίλον τοῦ Κυρίου.
- 90 Τί ἀξιοπρεπέστατην τιμὴν νὰ σὲ δοξάσω;
 ἔχεις τὴν δόξαν ἐπὶ γῆς, εἰς τὸν παρόντα κόσμον,
 δόξαν, ἐφήμην θαυμαστὴν ἀπανταχοῦ σὲ δίδουν·
 ἔχεις καὶ δόξαν ἕτερην ἐξ οὐμανοῦ μεγάλην,
 καὶ μὲ τὰς χεῖρας τοῦ θεοῦ στεμμένην βασιλείαν,
- 95 καὶ τῶν μαρτύρων στέφανον ἀπὸ Χριστοῦ φορένεις,
 δοξάζω σου τὸν στέφανον, δοξάζω σου τὴν τόλμην,
 δοξάζω τὴν καρδίαν σου, τὴν ὄντως λαμπρυσμένην.
 Ὁ γὰρ πολύλογος ἀνὴρ ἔχει κάμπόσον βάρος,
 λόγοι φρονίμοι ὀλιγοὶ καὶ μεμελετημένοι.
- 100 Πᾶς ἄνθρωπος ὀρέγεται νὰ ὀδῇ, ν' ἀναγινώσκῃ·
 ταύ[την] γὰρ στένω τὴν γραφὴν καὶ τοῦ προλόγου τέλος,
 [πᾶν] νὰ συνεγράψωμεν ἐν ἀληθείᾳ πᾶσα
 καὶ τοὺς πολέμους τοὺς φρικτούς, τοὺς γέγοναν ἐν Βάρναξ·
 ἐγὼ διὰ τὸ ἄπορον καὶ τὸ στενὸν τῆς γλώττης,
- 105 καὶ τῶν γραμμάτων ἀμαθὴς καὶ τῆς παιδεύσεως, λέγω,
 πολλάκις γὰρ αἰσχύνομαι γράφων τοιοῦτους λόγους·
 ὑπὲρ ἀλύπη ἐξ ἐμοῦ τὰ τῆς φιλοσοφίας,
 ἐγὼ ποθήσας ἐξ ἀρχῆς τὰ τῆς φιλολογίας,
 γράφω τὸ κατὰ δύναμιν ἐν ἀληθείᾳ τὰ εἶδον.
- 110 Ἦλθον οἱ Οὐγγροὶ κ' ἔπεσον ἔς τὰ σύνορα τῆς Βάρνας,
 μετὰ τῆς εὐτολμότητος καὶ ἔπαρσης μεγάλης,
 καὶ ἐν ἄλλοις μέροις κείτουνται οἱ Τοῦρκοι, πλῆθος μέγαν·
 τριμύλιον ἀπέχασιν μέσον τῶν δυῶν φουσσάτων.

107. Ennek a versnek értelme nagyon homályos.

112. Ἐν ἄλλοις μέροις. A kézirat ἄληθμερεις-ébből Legrand egy ismeretlen Ἄλισμερεις helynevet csinál, holott a két ékezet kétségtelenné teszi, hogy

Λόγους ἀπέστειλε ὁ Ἀμουράτμπεγ εἰς τοὺς Οὐγγρούς.

- Μήνυμαν ἀξιοτίμητον στέλνει ὁ Ἀμουράτης,
 115 καὶ τῆς γραφῆς οἱ ὅρισμοὶ ἦσαν [οἱ] στίχοι οὗτοι·
 «ἄκουσον, ῥήγῃ τῆς Οὐγγρίας, Μπερνάδε κράλη, ἀθθέντη,
 καὶ Λουξέμπανε Ἰάγγκουλα, οἱ πρῶτοι τοῦ φουσσάτου,
 βασταξέτέ με τρίμερον τῆς μάχης τοῦ πολέμου,
 νὰ τάξω τὰ φουσσάτα μου, καὶ τὰς παραταγὰς μου,
 120 νὰ δώσω τοὺς νεοὺς ἐκλεκτοὺς τοὺς ἔχω μετ' ἐμένα,
 νὰ ἀρματώσω τὸν λαόν, ὡς πρέπει καὶ ὡς ἀρμόζει,
 εὐθὺς νὰ πολεμήσωμε, καὶ ὁ θεὸς νὰ δεῖξῃ.
 Θαρρῶ εἰς ἐλπίδαν, δύναμιν μεγάλου Μαχουμέτη,
 ὄλους ἀπὸ τὸν τράχηλον νὰ θέσω μὲ ἀλυσίδαν,
 125 [νὰ] αἰχμαλωτίσω ἅπαντας καὶ νὰ σὰς ἀφανίσω.»

Πάλιν ἀντιγράφει βασιλεὺς Ἰάγγκος τὸν Ἀμουράτμπεγ.

- Ἰάγγκος γὰρ δεξάμενος λόγους τοῦ Ἀμουράτη,
 ἀντίγραμμῃ ἀπέστειλεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας,
 καὶ τῆς γραφῆς οἱ ὅρισμοὶ ἄκουσον νὰ θαυμάσης·
 »Ἀμουράτμπεγ, Ἀγαρηνέ, ἐχθρὲ τῆς Ῥωμανίας,
 130 καὶ τῶν Ῥωμαίων καταλυτῆς καὶ χαλαστῆς τοῦ κόσμου,
 ἐλπίζω εἰς τὸν δημιουργόν, τὸν μέγαν παντοκράτορ',

abban két szó van összeírva, talán, a szokásos orthographiai hibákkal, ez a kettő: ἄλλοις μέροις «más részen», azaz a szemközti helyen, szemben (a magyarokkal). A μέρος szó, melynek μέροις dativusa e h. μέρεσι a második declinatiohoz tartozó -ος végűek analogiája szerint képezettnek veendő (l. hasonló jelenségeket a bevezetésben), a 325-ik sorban is hadi állást jelent.

120. Ebben a sorban talán azt akarja mondatni a költő Muraddal, hogy ő kész a magyaroknak tiszul adni a mellette levő fiatal ifjakat annak megerősítésére, hogy az általa kért három napi fegyverszünet alatt nem fog csatát kezdeni.

131. Legrand παντοκράτορ' helyett παντοκράτωρ-t ír, mely alak csak úgy magyarázható, hogy a költő metrikai kényszerűségből használja azt helytelenül παντοκράτορα acc. helyett. Igaz ugyan, hogy előfordul ebben a költeményben néhány, csakis metrikai szükségből magyarázható rossz forma (l. a bevezetés nyelvtani részét); de a fentebbi szóra nézve abban a véleményben vagyok, hogy annál, ha csakugyan παντοκράτωρ-nak van írva a

νὰ κόψω μὲ τὰ χέρια μου, νὰ σὲ ἀποκεφαλίσω,
 κατηχουμένα, σύντομα, μὲ ἐντροπὴν μεγάλην,
 τὴν ἄχρηστὸν σου κεφαλὴν καὶ τὴν μαγαρισμένην,
 185 εἰς τῆς Οὐγγριᾶς τὰ σύνορα ἄτοπα νὰ τὴν ἴδουσιν,
 καὶ τῶμαν τῶν Ἀγαρηῶν ποτάμια γῆς νὰ ποίωσω,
 μόνον νὰ λείπη ἢ δυσπιστιὰ ἐκ τὰ ἐμὰ φουσσάτα,
 νὰ ἐλευθερώσω Ῥωμανιὰν ἐκ τῶν ἐχθρῶν τὰς χεῖρας,
 καὶ τοὺς Ῥωμαίους τοὺς κατηφεῖς ν' ἀνάξω νὰ ὑψηλώσω.»
 140 Τοῦτους τοὺς λόγους ἔστειλεν μετὰ μεγάλης τόλμης.

Συμβουλευόνται οἱ Οὐγγροι.

Ἐκεῖνοι γὰρ ἀπέμειναν καὶ εἰς βουλὴν ἐκάτξαν
 Μπερνάδος κράλης καὶ ὁ Λούξμπανος, καὶ ὁ μέγας Θεοφάνης.
 Λέγει ὁ κράλης πρὸς αὐτούς, ζητεῖ τὴν συμβουλὴν τους ·
 «Ἰάγγκο, μέγα στρατηγέ, καὶ πρῶτε τοῦ φουσσάτου,
 145 πόννοι σφιγκτοὶ μὲ ζώνουσιν, καρδιοδιχοτομοῦμαι ·
 τῆς Πόλης γὰρ ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς ὁ Παλαιολόγος,
 ὀποῦ ἔφθειρεν κ' ἐχάλασεν τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων,
 ἀπὸ ἀναμελείας του καὶ τῆς εὐθρόπτου φύσης,
 σιχνά, πυκνὰ μηνύματα αὐτὸς ἡμᾶς ἐμῆγει,
 150 τὸ πῶς οἱ Τούρκοι ἐφθάρθησαν καὶ Ἀμουράτης λείπει ·
 τὰ κάτεργά μας στέκονται καὶ τὸ στενὸν κρατοῦσιν,
 κ' ἐλάτε, συντομέψετε μετὰ ἁλιγοῦ φουσσάτου.
 Τώρα θωρῶ πλῆθος λαοῦ, ἀρίφνητα φουσσάτα,
 θωρῶ τὸν Καραντζάμπη, ἀνατολῆς αὐθέντην,
 155 φλάμουρον ἀξιόλογον, ἐξήντα χιλιάδας ·
 πάλιν ὁ Ἀμουράτμπης μὲ ἑκατὸν καὶ πλέον!
 τὰ κάτεργα καὶ ὁ βασιλεὺς τί γὰρ ἐπικρατοῦσαν,
 τί πέραμαν ἐβάσταξεν καὶ τί στενὸν ἐκράτει
 ὁ σαθροφόρος βασιλεὺς, ὁ πάντων ἀμελήτης;
 160 ἤλπιξα εἰς τοὺς λόγους του, ἐθάρρουν 'ς τὰς γραφάς του,
 καὶ ἦλθα, ὡς πιλαλητής, μετὰ ὀλιγοῦ φουσσάτου.»
 Ταῦτα τὰ λόγια εἶρηκεν ὁ κράλης ὁ Μπερνάδος,

kéziratban — miről Legrand nem számol az apparatus criticusban — szin-
 tén csak orthographiai hibával van dolgunk, és hogy e szerint a παντοκρά-
 τωρ παντοκράτορ'-nak irandó.

- καὶ παρευθὺς ὁ Λουξέμπανος οὕτως ἀπηλογοθήθη·
 «ἀλήθεια λέγεις, θαυμασθὲ κράλη, μισὶ Μπερνάδε,
 165 ὡς ἀκρίδες καὶ μέρμηγκας ἐξίσταμαι καὶ βλέπω·
 νὰ φύγωμε ἔναι ἀδύνατον, νὰ δουλωθῶμεν ἔχι,
 χωρὶς πολέμου ταραχὴ αὐτοὶ νὰ μᾶς νικήσουν,
 καὶ κάλλιον ν' ἀποθάνωμεν ἀπάνου ἔς τὸ σπαθὶ μας,
 μετὰ τιμῆς καὶ ἔπαινος, χωρὶς κατηγορίας.»
 170 Ταῦτα τὰ λόγια καὶ βουλὴ ἦτον τοῦ Λουξέ τοῦ μπάνου.

Λόγια τοῦ μεγάλου Ἰάγγκου πρὸς τὸν κράλη.

- Ὁ μέγας, [ὁ] θεόπεμπτος, καὶ ὁ μέγας Θεοφάνης,
 Ἰάγγκος ὁ πανθαύμαστος λέγει ἀνδρειωμένα·
 «κράλη Μπερνάδε εὐγενικέ, καὶ τῆς Οὐγγυρίας αὐθέντη,
 εὔχου νὰ λείπη ἢ δυσπιστιὰ εἰς τὰ ἐμὰ φουσσάτα·
 175 ἂν τυῦτο λείπη ἐξ ἡμῶν, ὄρκον τρανὸν σὲ δίδω,
 θαρρῶ εἰς τὸν δημιουργόν, ποτάμια γῆς νὰ ποίσω
 αἶμα ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ νὰ θαυμάσῃ ὁ κόσμος,
 καὶ νὰ δουλώσω εἰς χεῖρά σου μὲ ἄλυσον τοὺς Τούρκους.»
 Αὐτοὶ γὰρ ἦσαν ἡ βουλή καὶ τῶν Οὐγγυρῶν οἱ λόγοι.
 180 Τὸ μεσονύκτιον ἔφτασεν, καὶ ἡ κραυγὴ σιμόνει,
 καὶ οἱ πάντες ἡρματώθησαν μετὰ μεγάλου θράσου,
 καὶ τοῦ ἡλιοῦ ἀνάτελμα πλησιάζουν τὰ φουσσάτα,
 πλησιάζουν ἢ παραταγαῖς καὶ τὸ καθὲν ἀλλάγι,
 ρίπτουν τὰ ἴπανωκλίθινα, ἔλαμψαν τ' ἄρματά τους,
 185 κάμνουν θωριὰν ἀγγελικὴν καὶ εὐτολιμιὰν μεγάλην.
 Τίνος φυγὴ νὰ ἠύρισκετον ἔς τὴν ὄραν ἐδεκεῖνην
 νὰ μὴν ἐμετατέρπετον καὶ ἀναίστητος νὰ γένη;
 μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἄρχοντες, ἄστοχον τὸ συγγράφω.
 Ἐκ τὰς ἀρχὰς οἱ Ἀγαρηνοὶ ὑπιτροπὴν ὑπῆραν,
 190 πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν βατοκλαδοκρυβοῦνται,
 παίζου ἀρίφνητα ὄργανα ἀπαὶ τῶν θυῶν τὰ μέρη,
 τρουμπέτταις καὶ ἄλλα μουσικὰ Οὐγγυρων καὶ Ἰσμαηλίτων,
 ἀρίφνητα παιγνίδια, ἔξω τῆς φύσεως λέγω,
 ὡς τὰ πουλιὰ πετάμενα ἐπὶ τῆς γῆς ἐπέφταν·
 195 στένουνται ἀπὸ μιὰν μεριὰν, καὶ οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὴν ἄλλην,
 γίνεται ὄχλος πάμφρικτος, καὶ τρόμος, καὶ φοβέρα,

καὶ ταραχή, καὶ μουγκρισμός, καὶ σεισμογῆ μεγάλη,
καὶ τὰ φαρῖά συγνοπηδοῦν καὶ πόλεμον ζητοῦσιν ·
φλάμουρον κλένει ἐκ τῶν Οὐγγρῶν εἰς τοὺς Ἰσσηλίτας,
200 καὶ ὅλους τοὺς ἀζάπιδας, τοὺς κατειχαιγὰ Ἀμούρην,
ἐσχότωσαν καὶ ἔκοψαν, ἐφθείρασιν ὡς πάχνη ·
ξεβαίνει πάλιν ἕτερον φλάμουρον εἰς τοὺς Οὐγγρούς,
θνήσιν μεγάλην πολεμοῦν καὶ αὐτοὺς ὡσπερ τοὺς πρώτους.
Βλέπουν οἱ Τοῦρκοι θέαμαν τὸ γίνεται εἰς αὐτοὺς,
205 φρίττουν καὶ τρέμουν παντελῶς τὸ ἄφοβον, τὴν τόλμη,
καὶ τὴν πολλὴν ἀποκοιάν, τὴν ἔχουσιν οἱ Οὐγγροί.
Ταῦτα ὁ Καρατζάμπης, αὐθέντης ὁ μέγας,
αὐθέντης τῆς ἀνατολῆς, ὁ μέγας στρατιώτης,
τὸν εἶχαν οἱ Ἀγαρηνοὶ φρικτὸν καὶ ἀνδρειωμένον ·
210 καὶ τοῦ μεγάλου ἀφεντὸς Μουράτμπεη Ὀσμάννου
ἦτον γαμπρός του ὁ Καρατζᾶς, εἶχεν τὴν ἀδελφὴν του ·
τρέχει αὐτὸς μετὰ σπουδῆς, λέγει τὸν Ἀμουράττην.

Λόγους τοὺς εἶπεν ὁ Καρατζάμπης τοῦ Ἀμουράτμπεη.

«Σουλτάνε μέγα, θαυμαστὲ Μουράτμπεη Ἀουμάννε,
τῶν Μουσουλμάνων ἡ ἐλπίς, ἡ αὐξήσις καὶ πλοῦτος,
215 σήμερον παραδίδω σε ζωὴν καὶ θάνατόν μου,
ἀντὶς τὴν αὐθεντεία σου νὰ ἴσέμπω ν' ἀποθάνω.
Θαρρῶ εἰς ἐλπίδαν δύναμις μεγάλου Μαχουμέτη
νὰ γύσω αἷμα οὐγγρικο, νὰ φθείρω, νὰ χαλάσω,
μεγάλην δόξαν καὶ τιμὴν νὰ φέρω πρὸς ἐσένα.»
220 Ταῦτα ὁ Καρατζάμπης ἐλάλησεν καὶ εἶπεν,
καὶ ὁ μέγας Ἀμουράτμπεης τοιαῦτα ἀπηλογήθην.

Ἀπλογία τοῦ Ἀμρᾶ εἰς τὸν γαμπρό του τὸν Καρατζάμπη.

«ὦ φίλτατε, παμφίλτατε καὶ πολυαγαπημένε,
καὶ στόλε ἀφυρώτατε, τεῖχος τῶν Μουσουλμάνων,

200. Τοὺς κατειχαιγὰ Ἰμούρην érthetetlen. A τοὺς valószínűleg az előtte álló τοὺς ismétlése; κατειχαιγὰ talán accusativus a v kihagyásával és csapattot jelent; Ἰμούρην lehet hogy mint indeclinabile genitivusként szerepel. Tehát az egésznek értelme volna: «A Murad csapatát képezőket».

- θέλω, συγκαταβαίνω τό, νά σέ συναποθάνω,
 225 θέλω καί προαιροῦμαι τό, νά συνθαπῶ μαζίτ'α,
 ὄρκον σέ κάμνω δυνατόν, ἄν ζῆς καί ἀποθάνης,
 ἡ ψυχὴ μου ν' ἀπηλογηθῆ εἰς τὸν ἐκεῖθεν κόσμον,
 εἴ τι ποιήσω εἰς ἐσὲν καὶ εἰς ὄλο σου τὸ γένος.»
 Κλένει ὁ Καρατζάμπεης, δουλωτικὰ ἐπροσκόναν,
 230 καὶ τὸ τουμπάνι του ἔδωκεν, 'ς τοὺς Οὐγγυροὺς ἐκατέβην·
 εἶχεν φουσσάτο δυνατόν, ἐξήντα χιλιάδας,
 ὄλον ἀλλάγια θαυμαστά, ἀνατολῆς φουσσάτον,
 καὶ μετὰ θράσου τοῦ πολλοῦ 'ς τοὺς Οὐγγυροὺς κατηβαίνου».
- Καὶ τότε Ἰάγγκος ὁ φρικτός, ὁ μέγας ἀνδρειωμένως,
 235 λέγει πρὸς τοὺς ἀγούρους του καὶ πρὸς τοὺς ἐδικούς του·
 «φαίνει με αὐτὸς τοῦ ἔρχεται, αὐτὸς ποῦ κατηβαίνει,
 μὲ τόσον θράσος δυνατόν καὶ πληθυσμὸν φουσσάτου,
 νά ἔναι ὁ Ἀμουράτμπεης, ὁ μέγας ὁ σουλτάνος,
 παρακαλῶ σας, ἀδελφοί, αὐθένταις ἀνδρειωμένοι,
 240 οἴλοι ἄς ἀποθάνωμεν μετὰ τιμῆς καὶ δόξης,
 οἴλοι ἄς ἀνδραγαθήσωμε, σὲ μᾶς δειλιά μὴ γένη.»
 Ἐπέρασέν τους ὁ θυμός, ἐσμίξαν τὰ φουσσάτα,
 μεγάλη θνήσι καὶ ἀπειλὴ ἐγίνετον εἰς αὐτοὺς·
 τίς ἄρα δυνηθῆ νά 'πῆ, καταλεπτὸν νά γράψῃ;
 245 Ἄλλ' ὅμως πρὸς τὸ κείμενον νά στρέψωμεν τὸν λόγον.
 Τρία κοντάρια οὐγγρικά 'ς τὸ στῆθος τὸν ἔδωκαν,
 ὀρθὸν τὸν ἐδαστούσασιν ἀπάνου εἰς τὸ ὕφος,
 τὸν μέγαν Καρατζάμπεην, ἀνατολῆς ἀδθέντην.
 Στραφῆν ἰδεῖν οἱ ἕτεροι τὸ θέαμαν ἐτοῦτο,
 250 τὰ ὑπισθεν ἐγύρισαν καὶ τὴν δειλιὰν ἐπῆραν·
 οἱ Οὐγγυροὶ ἐξοπίσω τους θνήσιν μεγάλην κάμναον,
 καὶ τότε ἐπληρώθηκεν ἡ προφητεῖα ἐκεῖνη·
 «ὁ υἱὸς μετακινήσεται καὶ διώξει χιλιάδας.»
 Καὶ τί νά γράφω τὰ πολλὰ, μακρένω καὶ τὸν λόγον;
 255 ἐξαπορεῖ μου ὁ λογισμός, αἱ χεῖρες καὶ [ἡ] γλῶττα·

227. Ennek és a következő sornak értelmé igen homályos.

246. Legrand az általa adott szöveghez: τρία κοντάρια μούρτεψαν, a következő megjegyzést teszi: «Après κοντάρια on lit dans le ms οὐκρίκα (sic)». A οὐκρίκα nem lehet más mint οὐγγρικά; helyesebb tehát ezt a szót a szövegbe bevenni és az érthetetlen μούρτεψαν-t kihagyni.

τί φόνος καὶ καταλιμὸς, ἐγίνετο ἔς τοὺς Τούρκους!
 ὡσπερ τριγωνογάλαζον ποῦ πέση εἰς τὸ χωράφιν,
 καὶ νὰ νεκρώσῃ στάχνας, εἰς γῆν νὰ ἐξαπλώσῃ·
 οὕτως ὁ μέγας στρατηγός, ὁ βασιλεὺς Ἰάγγκος,
 260 τοὺς Τούρκους ἐκατέθεκεν ἔς τὴν γῆν ἐξηπλωμένους·
 θέαμαν μέγαν, ἄπειρον, τοῦτο ποτὲ οὐκ ἤκούστην.

Καὶ τότες ὁ μπεγλέρμπεης, τῆς δύσης ὁ αὐθέντης,
 ἐξέστην ἐκ τοῦ λογισμοῦ, ὁ νοῦς του ἐπαρπαρήθη,
 ἐπαίρνει τὰ φουσσάτα του, ἔς τοὺς Οὐγγυροὺς ἐκατέβην·
 265 χιλιάδας ὀδοῦχοντα εἶχεν αὐτὸς φουσσάτον·

τὸ φλάμουλόν του ἔκλινεν ὁ Λούξμπανος αὐθέντης,
 καὶ κράζει τὰ φουσσάτα του, εἰς αὐτοὺς ἐκατέβην,
 ἀπάνου εἰς τὸν μπεγλέρμπεη εὐτολμα καταβαίνει.

Καὶ τίς τοιαῦτα νὰ θωρή νὰ μὴν ἀναισθητήσῃ;
 270 ὡσπερ νὰ βρέχῃ ὁ οὐρανός, ποτάμια νὰ καταΐθουν,
 ταῦτα ποτάμια ἔτρεγαν Ἀγαρηνῶν τὸ αἷμαν.

Ταῦτα ἐνεκατώρθησαν οἱ Οὐγγυροὶ ὡσπερ θηρία,
 φεύγουν οἱ Τούρκοι ἔπισθεν, κρύβονται εἰς τοὺς δάσους.
 Μόνον αὐθέντης ἔστεκεν ὁ μέγας Ἀμουράτης,
 275 μὲ ἔλους τοὺς γενίτζαρους καὶ μὲ τοὺς ἐδικούς του.
 Φόβος καὶ τρόμος καὶ δειλιά ἐσέμπην εἰς τοὺς Τούρκους·
 γλυτόνει ὁ μπεγλέρμπεης μόνος, μεμονωμένος,
 τρέχει ἔς τὸν Ἀμουράτμπεη, τὸν μέγαν τὸν αὐθέντη,
 ἐδάσταν εἰς τὸν νόμον του σπαθὶν ἐκλαμπρυσμένον·
 280 μὲ θρήνος καὶ μὲ βρυχισμὸν τὸν Ἀμουράτην λέγει.

Λόγους ἐσύντηγεν ὁ μπεγλέρμπεης, τὸν Ἀμουράτην λέγει.

«ὦ θαναμαστέ, πανθαύμαστε αὐθέντη τῶν αὐθέντιων,
 οὐκ ἤλεγά σου πρὸ καιροῦ κ' ἐπληροφόρενά σε,
 ὅταν ὑπάμεν ἔς πόλεμον καὶ εἰς μάχην νὰ σταθοῦμεν,
 οἱ Τούρκοι δυὸ μεριαῖς κρατοῦν, νὰ διώξουν καὶ νὰ φύγουν,
 285 καὶ θέλω πάθην ἐντροπὴν, κατηχυσμὸν καὶ λύπην;»
 Καὶ ὁ μέγας Ἀμουράτμπεης αὐτὸν ἀπηλογίθη·
 «σηκώσου, καθαλλίκευσε καὶ στάθῃσε εἰς τὴν μέσην,
 καὶ τάξε τὰ φουσσάτα σου καὶ τὰς παραταγὰς σου·
 οὐκ ἔναι τώρα ὁ καιρὸς εἰς τὰ μὲ συντυχαίνεις·
 290 τοὺς Οὐγγυροὺς βλέπω ὡς μοιχευθὲν ἔς ἐμέσαν κατηβαίνουν.»

Καὶ ὁ μέγας Ἀμουράτμπεης λέγει τοιούτους λόγους·
 «παιδιά μου, παλληκάρια μου, συντρόφοι ἐδικοί μου,
 γενιτζαροὶ μου, ἀφένταις μου, καὶ σιδηρόν [μου] κάστρον,
 ἀσπρόκαστρόν μου δυνατὸν καὶ ἀφυρέ μου πύργε,
 295 σήμερον πέφτω εἰς ἐσᾶς, νὰ ζήσω, ν' ἀποθάνω,
 εἴ τινα εὖρω πρόθυμον ἐδᾶ τὴν ὥραν ταύτην,
 πολὺν καλὸν καὶ παρρησιᾶ ἐκείνον νὰ ποιήσω,
 βλέπω, θωρῶ, γανόμεθεν καὶ βούλομαι νὰ φύγω.»

Λόγια τοῦ γενιτζαρη πρὸς τὸν Ἀμραάν.

Καὶ εἰς ἐκ τοὺς γενιτζάρους του, καλὸς καὶ πειρασμένος,
 300 τὸ ἄλογόν του σταματᾶ, τὰ βέτενά του πιάνει,
 τὸν Ἀμουράτην ἔλεγεν θρασεᾶ καὶ θυμωμένα·
 «σουλτάνε, αὐθέντη θαυμαστέ, Μουράτμπεη Ἀτμάννε,
 ἀπέξεψε ἐκ τὸ ἄλογο τώρα τὴν ὥραν τούτην,
 νὰ ἀποθάνης μετ' ἐμᾶς καὶ ἡμεῖς μαζί μετὰ σε.
 305 εἰ γάρ καὶ βούλεσαι ὀπισθεν εἰ θέλεις τοῦ νὰ φύγης,
 μὰ τὴν χρυσὴν σου κεφαλὴν, καὶ τολμηρὰ σὲ λέγω,
 ἀτός μου μὲ τὰ χέρια μου ἐσένα νὰ φονεύσω.»
 Ἀκούσας τοῦ γενιτζαρη λόγους, ὁ Ἀμουράτης
 πεζεύγει ἐκ τὸ ἄλογον, πόρταν μεγάλην κάμνει,
 310 παλούκια πλήθος ἔμπηξεν τριγύρωθεν τῆς τένας.
 Στήνουν καμήλια περισσά, μουλάρια καὶ ἵππους·
 τριγύρου γύρου τᾶδεσαν στερεὰ μὲ ἀλυσίδας,
 καὶ ὡς κάστρον ἀφυρώτατον, τεῖχος ὠχυρωμένον,
 ἔποιεν ὁ Ἀμουράτμπεης κ' ἐσέμπην εἰς τὴν μέσην,
 315 βούλεται νᾶρθῆ τὸ βραδὺν, νὰ σκοτεινιάσῃ ἡ νύκτα,
 καὶ περνῶν τὸ μεσιάνυκτο νὰ φεύγουν ἐξοπῖσω.
 Τί τὰ πολλὰ πολυλογῶ, μακρένω καὶ τὸν λόγον;
 ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀνάτελμα ἕως ὥρας ἐνάτης,
 ἐπτὰ φοράς ἐσύντριψαν οἱ Οὐγγροὶ τοὺς Μουσουλμάνους.
 320 Τί νυντριμμόν, καταλυμόν, καὶ τί φθορὰ νὰ γράφω
 καὶ ἀπειλὴν ὅπου ἐγένετο εἰς τοὺς Ἰσμαηλίτας!

297. Ennek a sornak is homályos az értelme.

305. A τῷ valószínűleg = tu. Kevésbbé valószínű az, hogy τῷ helyett demonstratív vagy főnevesítő szereppel bíró névelői τό irandó.

- Ἐπεσαν τῆς ἀνατολῆς ὅλα τῆς τὰ φουσσάτα,
 τὸ περικόν, οἱ ἀξάπιδες, οὗλοι οἱ ἀκηνητζίδες.
 Φόβος καὶ τρόμος καὶ δειλιά ἐσέμπην εἰς τοὺς Τούρκους,
 825 πάλιν ἐπεχωρίσθησαν εἰς μέρος τὰ φουσσάτα,
 μετὰ τῆς νίκης καὶ τιμῆς καὶ δόξης τῆς μεγάλης.
 Οἱ Οὐγγροὶ ἐγυρίζασιν εἰς τὴν αὐτῶν κατοῦνα,
 πεζεύγουν τάχα ὀλιγὸν μικρὸν νὰ ἀνασάνουν,
 μὲ τὰς χαρὰς καὶ σκιρτησμοὺς καὶ ἔπαρσις μεγάλης ·
 830 ἐθάρρεσαν καὶ ἐλπίζασιν ἐνίκησαν τὸν κόσμον.
 Τί τὸ λοιπὸν ἐγένετο ἐς τοὺς Οὐγγρούς καὶ εἰς τοὺς Βλάχους;
 ἐκάτξαν εἰς τὴν συμβουλὴν οἱ Οὐγγροὶ τί νὰ ποίσουν,
 ὁ κράλης καὶ ὁ Λουξέμπανος καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰάγγκος ·
 «ἴετε, μεγάλοι ἄρχοντες, ἔνδοξοι στρατιώταις,
 835 βλέπω τὴν νίκην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐχάρισέν την,
 τοὺς Τούρκους ἐτροπώσαμεν ἀναίσχοντα, ἐναντία,
 καὶ τὸ ἐπετερόπόμεσθιν, καὶ τὸ παρακαλοῦμαν,
 τὸ ἐδέετο ἢ ἐκκλησιὰ τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Πόλης,
 ἡμᾶς τὸ ἐδεργέτησεν ὁ μέγας παντοκράτωρ.
 840 Θέλω τὸν Ἄμουράτμπεη, τὸν μέγαν τὸν αὐθέντη,
 ἀτός μου νὰ τὸν καταιδῶ ἐς τὴν τέντα του ἀπέσω,
 νὰ κόψω τὸ κεφάλι του μὲ τὰ ὄδικά μου χέρια,
 τὸ αἷμαν τῶν γενιτζαρῶν νὰ πιοῦσιν τ' ἄλογά μου,
 καὶ λαμπρότατον ἄκουσμα νὰ λάβῃ τ' ὄνομά μου.»

Λόγια τοῦ Ἰάγγκου πρὸς τὸν κράλην.

- 845 «Αὐθέντη κράλη εὐγενικέ, Μπερνάδε τιμημένε,
 δὲν πρέπει τοῦτο τὸ λαλεῖς, νὰ γένη οὐχ ἀρμόζει,
 νὰ πᾶς ἀτός σου εἰς πόλεμον καὶ ἂν συμβῆ νὰ λάβῃς,
 ἔχασες τὰ φουσσάτα σου καὶ τὰς παραταγὰς σου,
 τοῦτο τολμῶ καὶ λέγω τό, βάρος μηδὲν τὸ πάρης ·
 850 στέκου ὡς κάστρον ἀφυρόν, μηδὲν παρασαλεύσης,
 καὶ ὡς πύργος ὀχυρώτατος ἐς τὴν τέντα σου ἀπέσω,
 μὲ ὅλα τὰ φουσσάτα σου, μὲ τὰς παραταγὰς σου,

347. Nà λάβης t. i. λαμπρότατον ἄκουσμα (l. 344-ik sort), tehát tulajdonképen (zt akarja mondani: «ha meg is eshetnék, hogy a legfényesebb hírnévre téssz szert».

καὶ ἄφες ἐμὲ νὰ καταιβῶ, νὰ πάγω κατ' ἐκείνων,
 ὅς τὴν τέντα τοῦ Ἀμουράτμπεη καὶ νὰ τοὺς ἀφανίσω.
 355 Ἄν ἀποθάνω καὶ χαθῶ, ποσῶς ζημιὰ οὐκ ἔναι,
 μόνον ἢ αὐθεντεία σου νάσαι ἀφυρωμένος.»
 Καὶ εἰς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τὸν κράλη μύστης λέγει.

Λόγια οὕς εἶπεν ὁ κακόπιστος τὸν κράλην.

«Εἶδες, αὐθέντη, ἐπιβουλὴν καὶ κακοτρόπου ἀνθρώπου
 δυσκυβουριά, ποῦ βούλεται ἐπιβουλος Ἰάγγκος!
 360 Οἷτινες χρῶσιν τὰς σπαθιαῖς; οἱ δοῦλοί σου οἱ Οὐγγροὶ·
 οἷτινες εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὰς ἀνδραγαθίας;
 καὶ στάζει ἐκ τοῦ ἀγκῶ[νός] μου αἷμαν τῶν Μουσουλμάνων,
 καὶ αὐτὸς ὑπῆρεν τ' ἔνομαν καὶ τὴν κοινήν εὐφήμηγ·
 τὸν κόσμον ἐκερδέσαμεν, οἱ Τοῦρκοι ἐφθαρτήκαν,
 365 μόνον ὁ Ἀμουράτμπεης, μὲ τοὺς γενίτζαρούς του,
 καὶ βούλεται ὁ κακότροπος, ὁ δόσπιστος Ἰάγγκος
 τάχα νὰ ποίση ὀλίγον μικρὸν κατορθωμάκιν,
 νὰ πέση ὁ κόσμος εἰς αὐτόν, τὸ ἔπαινος καὶ ἡ φήμη,
 δίχως ἀνδρείαν ἢ προκοπήν, μόνον μὲ πονηρία.»
 370 Ἀκούσας ταύτην τὴν βουλὴν ὁ κράλης ὁ Μπερνάδος
 τὸν Ἰάγγκον ἀπεκρίθηκεν τάχατε θυμωμένα.

Λόγια τοῦ κράλη πρὸς τὸν Ἰάγγκον.

«Καλὴ ἔναι ἡ προθυμία σου, Ἰάγγκο στρατιώτη,
 ἡμεῖς νὰ κατορθώνομε καὶ ἡμεῖς νὰ πολεμοῦμε,
 ἡ δόξα καὶ τὸ ἔπαινος νὰ πέψη εἰς ἐσέναν·
 375 ἐγῶμαι αὐθέντης φυσικὸς καὶ ῥήγας τῆς Οὐγγρίας,
 καὶ πρέπει καὶ ἀρμόζει με ἐγὼ νὰ πολεμήσω
 τὸν μέγαν Ἀμουράτμπεη, αὐθέντη Μουσουλμάνων·
 ὁ βασιλεὺς μὲ βασιλεῖά θέλει νὰ πολεμήσῃ,
 αὐθέντης εἶμαι καὶ ἐγὼ, καὶ θέλω μὲ αὐθέντην,
 380 τὴν ὄραν τούτην βούλομαι, θέλω νὰ πολεμήσω,
 ὅς τὴν τέντα τοῦ Ἀμουράτμπεη ἀπέσω νὰ καταιβῶ.»
 Ἐνίκησέν τον ἡ ὄρεξι, ἀπῆρεν τὸν τὸ θράσος,
 σπουδαῖα καὶ ἀνεξόρθωτα μετὰ ὀλίγην γνῶσιν,
 ὅς τὴν τέντα τοῦ Ἀμουράτμπεη ἀπέσω καταιβάινει.

- 885 Ἦδραν τὴν πόρταν ἀφυρὴν τριγύρου με ἀλουσίδες,
 με τὰ καμήλια γύρωθεν μουλάρια καὶ ἵππους,
 καὶ κόπτουν, σκίζουν καὶ χαλνοῦν τὴν πόρταν καὶ ἴσπεταινοῦν,
 καὶ φθειροῦσιν καὶ καταιλοῦν, εὐγάζουσι τὸν αὐθέντην,
 τὸν Ἄμουράτην ἔβγαλαν ἐκ τοῦ κατονοτοπί·
- 890 πέφτουσι οἱ Βλάχοι με σπουδῆς [καὶ] τὸν χαζινὰν ἐπήραν,
 τὰ πράγματα ἐδράξασιν μεγάλου τοῦ αὐθέντην,
 ὡς εἶδασιν τ' ἀμέτρητα, τὸν πλοῦτον τὸν μέγαν,
 ἐμπρὸς ὀπίσου ἐγύρισαν οἱ Βλάχοι εἰς τὴν κατοῦναν,
 ὁ κράλης ἐπολέμιζε με ὀλιγοστοὺς ἀνθρώπους·
- 895 στραφῆν ἰδεῖν ὁ Ἄμηνρὰς τὴν εὐτολιμίαν τοῦ κράλην,
 με ἄριστην ἀποκοτιά καὶ θράσον θηριώδες,
 καὶ πολεμίζει ἰσχυρὰ καὶ καταιλῆ τὴν πόρταν,
 μόνον ὁ κράλης με ὀλιγοὺς τετρακοσιοὺς ἀνθρώπους
 βάνουσι καὶ στερεόνουσι καὶ δύναμιν ἐπήραν·
- 400 γυρίζουσι οἱ γενίτζαροι, καὶ βάνουσι τοὺς ἔς τὴν μέσην,
 καὶ πολεμίζουσι δυνατὰ ἕως δύοσεμαν ἡλίου·
 με τὰ σαγιτοδοξάρα τὰ ἄλογα τοὺς σφάζουσι·
 ὑπετροπήν ἐπήρασι οἱ Οὐγγροὶ με τὸν κράλην·
 βούλεται εἰς τὴν κατοῦναν τοῦ νὰ φύγη, ἂν ἴμπορέσῃ.
- 405 Καὶ εἰς ἐκ τοὺς γενίτζαρους, ἐκ τῶν Ῥωμαίων τὸ γένος,
 τὸ ὄνομάν του Χαμουζᾶς, καλὸς, ἀνδρειωμένος,
 μεσαῖος, χαμαδόπλατος, ἦτον τριακοντάρης,
 ὡς δράκων ἐβρυχήσθηκεν, ἔς τὸν κράλην καταιθαίνει,
 καὶ τὸ ἄλογόν του ἔδωκεν ἔς τὸ ἔμπροστινὸν ποδάρην,
 410 εἰς τὸ ποδάρην τῷδωκεν πεζὸς με τὸ μανάρην,
 καὶ πάραυτα τὸ ἄλογον ἐμύτισεν τοῦ κράλην,
 ἔπεσεν χάμαι παρευθὺς ἐπὶ τῆς γῆς ὁ ῥήγας,
 ἐβγάξει τὸ μαγαῖρὸν του ὁ Χαμουζᾶς ἐκεῖνος,
 καὶ κόπτει τὸ κεφάλιν του, στήνει τὸ ἔς τὸ κοντάρην.
- 415 Ὅσοι κατεχωρίσθησαν ἔς τὴν πόρταν τοῦ Ἄμουράτην,
 οὐδὲ τινὰς ἐγλύτωσεν, ὅλους ἐκατεκόψαν·
 μηδὲν μακρόνω τὴν γραφῆν, πλατύνω καὶ τὸν λόγον,
 τὴν κεφαλὴν ἐστήσασιν ἀπάνου εἰς τὸ κοντάρην,
 κραυγὴν μεγάλην πολεμοῦν οἱ Τοῦρκοι καὶ φωνάζουσι,
 420 τὰ πουλιά πετάμενα ἔπεφταν καὶ φωνάζουσι, [Βλάχους·
 καὶ καταπάνου ὤρμησαν ἔς τοὺς Οὐγγροὺς καὶ εἰς τοὺς
 πολλὸν φουσσατόν ἄντριψαν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοὺς Οὐγγροὺς

μετὰ τροπῆς καὶ χαλασμοῦ ὑπᾶν εἰς τὴν κατοῦναν,
 βρυχοῦνται, κλαίουσι, δειλιοῦσι, ἐξαποροῦσι καὶ φρίττουσι,
 425 ὡσπερ πουλιὰ ἐσκόρπισαν εἰς κάμπους καὶ εἰς λαγκαδάδας.
 Καὶ τότε ὁ φρονιμώτατος, ὁ μέγας ὁ Ἰάγγκος,
 πονεῖ μεγάλα, δόδύρεται ἐκ βάθους τῆς καρδίας,
 πάλιν κρυφὰ τὸν χαίρειται, τὸν θάνατον τοῦ κράτη,
 διότι οὐδὲν τὸν ἤκουσεν πληρῶσαι τὴν βουλήν του ·
 430 ἀλλ' ὅμως ὁ θαυμάσιος ὁ βασιλεὺς Ἰάγγκος,
 ἐκρέμετον ὀπίσω του πολῦτιμον χρυσίον,
 κόρνειον μεγάλωφονον τὸ σύρνον οἱ ἀφένταις,
 μὲ ἀλοσίδαν πάγχρυσον, φούνταις μαργαριτεῶν ·
 ἀτός του ἤχους ἔδωκεν μετὰ κραυγῆς μεγάλης,
 435 καὶ τὰ φουσσάτα ἐμάζωξεν εἰς τὸ κατουνοτόπιν ·
 μὰ τὴν τρομάραν τὴν φρικτὴν, τὴν ἀπειλὴν ἐκείνην,
 κάνεις νὰ μὴν τὸ θυμηθῆ, ἀλλὰ καὶ μὴν τὸ ἀκούσῃ!
 Ἐγὼ ἐστεκάμην εἰς βουνό, εἰς δάσους κρυδημένους,
 καὶ ὡς μάρμαρον ἐγίνομον, ἐπελιθώθην λίθος,
 440 ὡσπερ νὰ ἴδῃς τὴν θάλασσαν ὡσὰν ἀναηριούται
 ὑπὸ ἀέρος ἰσχυροῦ, καὶ κύματα γεμιζοῦσι,
 οὕτως τὰ κύματ' ἤβλεπα ἔς τὸν κάμπον γεμισμένα,
 τὸν λογισμόν μου ἔπασχα, μὴ νὰν' θαλάσσης κῆμα,
 μὴ νὰν' θαλάσσης κύματα καὶ ὑπολάθην μὲ τό,
 445 καὶ ἐγενόμην ἀνθρωπος δίχως ψυχὴν κ' αἰσθησιν.
 Εἶδες θαυμάσιον, φρικτόν, ἀπόρρητον, μέγαν,
 καὶ τοῦ θεοῦ παράδοξον ὁ νοῦς νὰ ἐξεθαῖτῃται ·
 ἅπασα γένος καὶ πνοή πρέπει νὰ μεγαλύνῃ
 θεὸν τὸν παντοκράτορα, δημιουργὸν τῶν ὄλων ·
 450 ὁ ὀβρανὸς τὸ ἤκουσεν, κ' ἐπέφρασιν τὰ ἄστρη,
 ὁ ἥλιος ἐκ τοῦ φόβου του ὑπᾶ νὰ βατιλεύσῃ,
 τὸ φέγγος ἐσκοτίσθηκεν τὴν νύκταν ὡς δὲν φέγγειν
 τὸ πάμφρικτον τὸ θέαμαν, τὸν ὀρισμὸν τὸν θεῖον.
 Λέγουσι τινὲς [τὸ] τυχερὸν τὸ σύμβαμαν τῆς τύχης,
 455 εἶ τι φρονεῖ καθ' ἑαυτοῦ ἄλλῃ ἄλλος ἐξ ἄλλου,
 ἐγὼ γὰρ λέγω, μαρτυρῶ, ὀρολογιὰ τὸ δίδω,
 οὐδὲν ἐν γέγονεν ποσῶς παρὰ ἴρισμῶ κυρίου,
 μυστήριον ἀκατανόητον πλήττομαι καὶ θαυμάζω.
 Πᾶσα πνοή ἐξίσταντο τὸ γέγονεν ἔς τοὺς Ὀγγήρους ·
 460 ἐπτά φορὰς ἐτζάκισαν τοὺς Τούρκους κατὰ κράτος,

οί Οὐγγροὶ διὰ μίαν φορὰν τάχα ποῦ ἐτζακιστήκαν,
ἐποίησαν ἐπιτροπήν, πλέον οὐ πολεμίζουν.

Δόξα καὶ κράτος καὶ τιμὴ, ὕμνος ἄξιον, μέγαν,
Πατέραν τὸν πανάγιον, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα,
465 τὸ τριλαμπές, ἁγία τριάς, ὕμνῶ τὰ μεγαλεῖα.

SZÓJEGYZÉK.

ἄγουρος = ἄωρος, ifju levente; acc. plur. ἀγούρους 235.

ἄζάπιδες οἱ, irregularis gyalogság; nom. plur. ἄζάπιδες 323, acc. plu r.
ἄζάπιδας 200.

αἰστῆσις ἡ = αἰσθησις; acc. sing. αἰστῆσιν 445.

ἀκηντζίδες (vagy ἀκυντζίδες vagy ἀκιντζίδες) οἱ, irregularis lovasság, az
ἀκην szóról elnevezve, melyről Du Cange azt mondja glossariumában: vox
praeconis, vel sonitus tubicinis, quo apud Turcos singuli ad expeditionem
militarem contra Christianos cientes ac evocantur. Nom. plur. ἀκηντζί-
δες 323.

ἀλλάγι τό = ἀλλάγιον ἀλλαγῆ-ből képezve, esetről esetre változó tábo-
rozási hely, általában véne tábor, hadsereg, csapat. Nom. sing. ἀλλάγι 183,
acc. plur. ἀλλάγια 232.

ἀναβαίνω, trans. aor. coni. ν' ἀναβάση 23 = ἀναβήση.

ἀναίσθητος 187 = ἀναίσθητος.

ἀναμέλεια ἡ = újgkny. ἀνάμελα = ἀμελεια gondatlanság; gen. sing.
ἀναμελείας 148.

ἀνασαίνω, föllélegzek, megpihenek; aor. coni. ν' ἀνασάνων 328.

ἀνάτελμα = ἀνατολή; acc. sing. 182. 318.

ἀπαί 191, 422 = ἀπό.

ἀπαίρω, elviszek, magammal ragadok; aor. ind. ἀπήρεν 382.

ἀπάνον 168, 247, 268, 418, ἀπό-ból és ἄνω-ból összetéve, fenn, rajta.

ἀπέσω 80, 341. 351, 381, 384, ἀπό-ból és ἔσω-ból összetéve, -ba -be
-ban -ben.

ἀπέχασις ἡ, ἀπέχω-tól képezve, távolság; acc. sing. ἀπέχασιν 113.

ἀρίφνητος (vagy ἀρίφνητος) = ἀνάριθμος, számtalan; nom. plur. ἀρίφνητα
191, 193, acc. plur. ἀρίφνητα 153.

ἄρματα τὰ, a latin arma-orum; nom. plur. 184.

ἄρματόνω, a latin armo-are; aor. coni. act. νὰ ἄρματώσω 121, aor.
ind. pass. ἄρματώθησαν 181.

ἄφρονῶν, a latin affirmo, ἀφρονέει 51, ἀφρονέεται 59, part. perf. pass.
ἀφρομένους 356.

ἀφυρός ἀφυρόνω-ból képezve; ἀφυρόν 350, ἀφυρήν 385, ἀφυρέ 294, ἀφυρώτατον 313, ἀφυρώτατε 223.

ἀφύρωμαι τό, ἀφυρός-ból képezve; acc. sing. 87.

βασιλεύω, valamint a mai görögben úgy itt is a nap leáldozásáról mondvá; aor. coni. vā βασιλεύση 451.

βατοκλαδοκρυβοῦμαι -έουμαι, βάτος, κλάδος és κρύπτω-ból összetéve; a bokrok galyai között rejtőzködöm; βατοκλαδοκρυβοῦνται 190.

βγάλλω = ἐκβάλλω; aor. ind. act. ἐβγάλαν 389.

βρυγγίζω (vagy βρυγγίζω), bögök; aor. ind. pass. ἐβρυγγίστηεν 408.

βρυγγισμός ὁ = βρυγγισμός, βρυγγημα, bögés, nyögés; acc. sing. βρυγγισμὸν 280.

δύναμι ἴ; gen. sing. δύναις 217.

δύσεμαν τό = δύσεις; acc. sino. δύσεμαν 401.

δυσκυβουριά ἴ, δους-ból, κύβος-ból és ἔργον-ból képezve, hamis játék kockkával, ravaszság; acc. sing. δυσκυβουριά 359 = δυσκυβουριάν.

ἐβγάξω = újgkny. βγάξω = ἐκβάλλω; praes. ind. ἐβγάξει 413.

ἐδῶ 296 = újg. ἐδῶ itt.

ἐδεκεῖνος ἐδῶ és ἐκεῖνος-ból összetéve, amaz, ἐδεκεῖν 186.

ἐξίσταμαι; aor. ind. act. sing. 3 ἐξέστην 263.

ἐπανοκλίβανον τό, ἐπί, ἄνω és κλίβανον-ból összetéve, pánczéling; acc. plur. ἑπανοκλίβανα 184.

ἐπαροι (ἐπαρη) ἴ, elbizakodottság, vakmerőség; gen. sing. ἐπαροις 329, ἐπαρης 111.

ἐπιτροπή ἴ, hátrálás; ἐπιτροπήν 462.

ἐσβαίνω; aor. ind. act. sing. 3. ἐσέμπην 276, aor. coni. act. vā ἐσέμπω 216.

εὐγάξω = ἐκβάλλω; praes. ind. act. εὐγάξουν 388.

εὐγενικός = εὐγενής; εὐγενικέ 173.

θαροῶ-έω, hiszom; ἐθάρεσεν 330 = ἐθάρησαν.

θνήσι ἴ, halál, öldöklés; nom. sing. θνήσι 243, acc. sing. θνήσιν 203, 251.

θυμοῦμαι = ἐνθυμοῦμαι; aor. coni. pass. vā θυμήθη 437.

κάθουμαι = κάθημαι; aor. ind. act. ἐκάτθαν 141, 332 = ἐκάθησαν.

καρδιοδιχοτομοῦμαι -έουμαι 145, καρδία, δίχα és τέμνω-ból összetéve, kété-ségben van a szívem, habozom.

καρδισύστασι ἴ, összetéve καρδία-ból és σύστασις-ból, mely utóbbi szó középkori jelentéséről Du Cange ezeket mondja: quartus gradus poenitentium, cum scilicet ii cum fidelibus admittebantur ad κοινωνίαν (úrvacsorához) τῶν εὐχῶν, sed χωρίς προσφορᾶς; (ostya nélkül). Tehát jelentése: a név felszentelése, felmagasztalása; acc. plur. καρδισύστασις 67.

κάστρον τό 293, a latin castrum.

καταθέτω = κατατίθημι; aor. ἐκατέθεκεν 260 = ἐκατέθηκεν.

καταλεπτόν 244 = καταλεπτῶς, apróra, részletesen.

καταπάνον 421 = újgkny. παταπάνω, κατά, ἐπί és ἄνω-ból képezve, ellen, ellenében.

- κάτεργον*, τό, gályá; nom. plur. *κάτεργα*, 151, 157.
κατορθωμάκι τό = *κατόρθωμα*, *κατορθωμάκιον* rövidítése, hadi tet-
 tecske; acc. sing. *κατορθωμάκιν* 367.
κατοῦνα ἡ, sátor, tábor; acc. sing. *κατοῦνα* 327. *κατούναν* 393, 404, 423.
κατουνοτόπι τό = *κατουνοτόπιον*, sátor, tábor helye, maga a sátor,
 tábor; acc. sing. *κατουνοτόπι* 389, *κατουνοτόπιν* 435.
κερδῶ -έω = *κερδίζω*, *κερδαίνω*; aor. *έκερδέσαμεν* 364.
κλίνω = *κλίνω*; praes. *κλίνει* 199, 229.
κόνρειον τό, a latin cornu; acc. sing. *κόνρειον* 432.
κράλης ὁ, király; voc. sing. *κράλη*, 116.
λογισμομαχᾶ -έω, *λογισμός*; -βόλ és *μάχομαι*-βόλ, habozom; praes. *λογισμο-*
μαχῶσιν 83.
μαγαρισμένος, szennyes, mocskos; *μαγαρισμένην* 134.
μαζίτζα 225, talán *μαζί* és *σᾶς*-ből összetéve, véled együtt.
μακρένω (vagy *μακραίνω*) = *μακρύνω*; praes. coni. *νᾶ μακρένω* 254.
μανάρι τό, az olasz manara, fejsze; acc. sing. *μανάρι* 410.
μέριμηγῆς ὁ = *μέριμηγῆς*, hangya; acc. plur. *μέριμηγας* 165.
μεσιάνυκτο τό = *μεσονύκτιον*, éjfél, éjjel; acc. sing. *μεσιάνυκτο* 316.
μισί ὁ 164, az olasz messere, úr, fejedelem.
μουγκρισμός ὁ 197 = újgkny. *μούγκρισμα*, morgás, moraj.
μουχθηρόν (vagy *μουχθηρόν* vagy *μουκτερόν*) τό, az az, *μουχθηρόν*, disznó
 (l. Legrand glossariumát); nom. plur. *μουχθερά* 290.
μυτιῶ, orromra bukom (*μύτι*, orr); aor. *έμύτισεν* 411.
νῶμος ὁ = *ῶμος*; acc. sing. *νῶμον* 279.
οἰκονομά ἡ = *οἰκονομία*, középkori jelentéséről ez áll Du Cange-ban :
 apud graecos patres, usurpari solet pro eo, quod Christus in terris gessit
 ad procurandam salutem generis humani, cuius initium est incarnatio
 (megtestesülés), sicut postrema passio. Acc. sing. *οἰκονομίαν* 48.
ὀλιγοστός = *ὀλίγος*; *ὀλιγοστούς* 394.
ὄρεξι ἡ 382 = újgírny. *ὄρεξις*, étvágy, kívánság.
ὀφλος = *ὄλος*, *ὄλοι* 240.
παίρνω, veszek, megragadok; imperf. *έπαίρνει* 264, aor. *έπῆραν* 250,
 390, 399.
παλούκι τό, ezölöp; acc. plur. *παλούκια* 310.
παταταγή ἡ = *παράταγμα*, zsoldos csapat; nom. plur. *παταταγᾶς* 183,
 acc. plur. *παταταγᾶς* 119, 288.
πεξεύω = újgkny. *πεξεύω*, *ἀποξεύω*, leszálok a lóról, gyalogolok;
πεξεύγει 309.
πειρασμένος 299, ördögies, ördöngös.
περνῶ -ῶω, átszállítok, eltöltöm az időt; praes. coni. act. plur. 3. *νᾶ*
περνῶν 316 = *νᾶ περνῶν*.
πηγαίνω, megyek; aor. *ἕπᾶ* 451, *ἕπᾶμεν* 283, *ἕπᾶν* 423.
πιλαλητής ὁ 161, lóval száguldozó.
πληροφορένω = *πληροφορῶ* -έω, értesítek, tudósítok; impf. *έπληροφά-*
ρενα 282.

πολεμῶ -έω, κáμνω, teszék, csinálók értelmével bir a 203. és 419-dik sorban (πολεμοῦν).

ποσῶς 355, 457, valamiként, némiképen.

ῥάχνι τό 78 = ἄράχνιον, pókháló.

ῥέτενα τά, a latin retinaculum = ἱνία, kantár; acc. plur. βέτενα 300.

ῥήγας δ, a latin rex; voc. ῥήγα 116.

ῥίπτω = ῥίπτω; praes. βίπτουν 184.

σαγιτοδόξαρα τά, sagitta-ból és τόξον-ból összetéve, íj és nyíl; acc. plur. σαγιτοδόξαρα 402.

σαθοροφόρος 159 = σαθρός, rothadt, korhadt, ingatag.

σέ 241 = ἐς.

σεισμογή ή 197, σεισμός és γή-ból összetéve = σεισμός földrengés, rendülés.

σκιζω = σκίζω; σκίζουν 387.

σκιρτησμός δ = σκιρτησμός, σκίρτησις; acc. plur. σκιρτησμούς 299.

σμέγω, egyesíték, összekötök, egyesülök. összeesapok; aor. ἐμίξαν 242.

στένω (σταίνω, στήνω) 101 = ἴστημι; aor. coni. pass. νά σταθῶμεν 283 = újgirny. νά σταθῶμεν.

στιχοπλέκω = στιχοπλοκῶ -έω, verseket fonok, versbe foglalok.

σίμβαναν τό = τὸ συμβάν; acc. sing. σύμβαναν 454.

συνθάπτω, együtt eltemetek; aor. coni. pass. συνθαπτῶ 225 = συν-θαπτῶ.

συντομεύω, rövidíték, siettetek, sietek; aor. imper. act. συντομέψετε 152 = újgirny. συντομεύσατε.

συντριμμός δ, összemorzsolás, rombolás; acc. sing. συντριμμόν 320.

συντυχαίνω = συντυχάνω, találkozom, beszélék valakivel, λόγους συν-τυχαίνω, beszédbe elegyedem; praes. συντυχαίνεις 289, aor. ἐσύντυχεν 281 ezím.

συχνοπηδῶ -άω, συχνός-ból és πηδῶ-ból összetéve, gyakran ugrom, ugrándozom; praes. συχνοπηδοῦν 198.

τάχατε 371 = újgkny. τάχατις = τάχα, talán.

τέντα ή a latin tentorium; gen. sing. τέντας 310.

τζακίζω, levág, leöl; aor. ἐτζάκισαν 460, aor. ind. pass. ἐτζακιστή-ξαν 461.

τουμπάνι τό = τύμπανον, dob; acc. sing. τουμπάνι 230.

τριγωνογάλαζον τό 257, τρίγωνος-ból és γάλαζα-ból összetéve; három-szögű darabokból álló, darabos jégeső.

τριμερον 118 = τριήμερον, τρεις és ημέρα (μέρα)-ból összetéve; három napon át.

τριμίλλιον τό, τρεις és μίλλιον (μίλιον, milliare)-ból összetéve; három ezer lépésnyi távolság; acc. sing. τριμίλλιον 113.

τρομάρα ή, borzadály; acc. sing. τρομάραν 436.

υπαίρω, aor. ind. act. sing. 3 υπήρην 363, υπήρα 107, plur. 3 υπήραν 109.

υπατροπή ή = υποτροπή, meghátrálás, visszavonulás; acc. sing. υπι-τροπήν 189, 403.

φαρί τό, arab ló, nyerges ló, ló; nom. plur. φαριά 198.

φαίνω, φαίνει 236 = φαίνεται.

φτάνω = φθάνω, aor. ἔφτασεν 180 = ἔφθασεν.

φλάμουλον (φλάμουρον) τό, a latin flammulum, zászló; nom. sing. φλάμουρον 199, 202, acc. sing. φλάμουλον 266, φλάμουρον 155.

φορένω = φέρω; φορένεις 95.

φούντα η, a latin funda, rojt; acc. plur. φούνταις 433.

φουσσάτο τό, a latin fossatum, árokkal körülvett tábor, tábor, sereg; nom. sing. φουσσάτο 84, acc. sing. φουσσάτο 231, φουσσάτον 232, 265, 422, gen. sing. φουσσάτου 81, 117, 144, 152, 161, 237, nom. plur. φουσσάτα 71, 182, 242, 322, 325, acc. plur. φουσσάτα 119, 137, 153, 174, 264, 267, 288, 348, 352, 435, gen. plur. φουσσάτων 103.

χαζνᾱς, ὁ (török szó), kincstár; acc. sing. χαζνᾱν 390.

χαμαδόπλατος 407, χαμάδης-ből (= ἀχθοφόρος) és πλάττω-ből képezve; teherhordó ember testalkatával bíró, széles vállú.

χοροστάτης ὁ, egyházi hivatalt viselő pap; acc. plur. χοροστάτας 12.

jához.) *Dr. Petz Vilmos* tanártól. 60 kr. — Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. *Szász Károly* r. tagtól 10 kr. — VIII. Cationale et Passionale Hungaricum. *Bogisich Mihály* l. tagtól. 30 kr. — IX. Az erdélyi hírlapirodalom története 1848-ig. *Jakab Elek* l. tagtól. 50 kr. — X. Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kiltag felett *Dr. Heinrich Gusztáv* lev. tagtól. 40 kr. — XI. Ujabb adalékok a magyar zene történelméhez *Bartalus István* l. tagtól. 40 kr. — XII. A magyar romantizmus. (Székfoglaló.) *Bánóczi József* l. tagtól. 10 kr. — XIII. Ujabb adalék a magyar zene történelméhez. *Bartalus István* l. tagtól. 40 kr.

XI. k. I. Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 20 kr. — II. Újgöreg irodalmi termékek. *Dr. Télyfy Iván* l. tagtól. 40 kr. — III. Középkori görög verses regények. *Dr. Télyfy Iván* l. tagtól. 30 kr. — IV. Idegen szók a görögben és latinban. *Dr. Pozder Károlytól.* 50 kr. — V. A csuvasoknál. *Vámbery Ármin* r. tagtól 30 kr. — VI. A számlálás módjai és az év hónapjai. *Hunfalvy Pál* r. tagtól 20 kr. — VII. Telegdi Miklós mester magyar katechismusa 1562-ik évből. *Majláth Béla* l. tagtól. 10 kr. — VIII. Káldi György nyelve. *Dr. Kiss Ignác*tól. 50 kr. — IX. A Muhammedán jogtudomány eredetéről. *Goldziher Ignác* l. tagtól 10 kr. — X. *Vámbery Ármin* «A magyarok eredete című műve néhány főbb állításának bírálata. *Barna Ferdinánd* l. tagtól 60 kr. — XI. A nyelvfejlődés történelmi folytonossága és a nyelvőr. *Ballagi Mór* r. tagtól. 20 kr. — XII. A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet. I. Válaszom *Hunfalvy Pál* bírálati megjegyzéseire. *Vámbery Ármin* r. tagtól. 30 kr.

XII. k. I. Seneca tragédiái. *Dr. Kont Ignác*tól. 60 kr. — II. Szombatos codexek. *Dr. Nagy Sándortól.* 30 kr. — III. A reflexiv és valláserkölcsi elem a költészetben s Longfellow. Székfoglaló. *Szász Béla* l. tagtól. 30 kr. — IV. A belviszonyragok használata a magyarban. *Kúnos Ignác* és *Munkácsi Bernáttól.* 50 kr. — V. A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet II. *Vámbery Ármin* r. tagtól. 50 kr. — VI. Kiktől tanult a magyar irni, olvasni? *Volf György* l. tagtól. 50 kr. — VII. A koztamuni-i török nyelvjárás. *Irta Thury József.* 50 kr. — VIII. Nyelvészeti mozgalmak a mai görögöknél. *Télyfy Iván* l. tagtól. 20 kr. — IX. Boldogasszony, ősvallásunk istenasszonya. *Kálmány Lajostól.* 20 kr. — X. A mondat dualismusa. *Brassai Sámuel* r. tagtól. 60 kr. — XI. A kunok nyelvéről és nemzetsiségéről. *Gr. Kuvn Géza* t. tagtól. 40 kr. — XII. Isota Nogarola. (Székfoglaló.) *Ábel Jenő* l. tagtól. 50 kr.

XIII. k. I. Kudrun, a monda és az eposz. *Heinrich G.* l. tagtól. 40 kr. — II. A votják nép multja és jelene. *Barna F.* l. tagtól. 30 kr. — III. Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. *Goldziher I.* l. tagtól. 40 kr. — IV. A homeroszi Demeter-hymnusról. *Ábel Jenő* l. tagtól. 50 kr. — V. A votjákok pogány vallásáról. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 20 kr. — VI. A régi magyar nyelv szótára. *Szarvas Gábor* r. tagtól. 10 kr. — VII. Egy kis viszhang *Vámbery Ármin* ur válaszára. *Budenz J.* r. tagtól. 20 kr. — VIII. Ki volt Calepinus magyar tolmácsa. *Szily Kálmán* r. tagtól. 10 kr. — IX. Szegedi Lénárt énekeskönyve. *Bogisich Mihály* l. tagtól. 50 kr. — X. Szórendi tanulmányok. I. rész. *Joannovics György* t. tagtól. 30 kr. — XI. A kisebb görög tragikusok tropusai. *Petz Vilmostól.* 10 kr. — XII. Heraclius. Rankavis Leon hellén drámája. *Télyfy Iván* l. tagtól. 30 kr.

XIV. k. I. Az ó- és középkori Terentius biographiák. *Ábel Jenőtől.* 40 kr. — II. Szórendi tanulmányok. II. rész. *Joannovics György*tól. 40 kr. — III. A mordva nép házassági szokásai. *Barna F.* l. tagtól. 30 kr. — IV. Jelentés ujhellén munkákról. *Télyfy Iván* l. tagtól. 30 kr. — V. Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban. *Kálmány Lajostól.* 10 kr. — VI. Etymologicum magnum Romanie. *Putnokyi Miklóstól.* 20 kr. — VII. A magyar szótók. *Simonyi Zsigmond*tól. 30 kr. — VIII. A nyelvújítás történetéhez. *Simonyi Zsigmond*tól. 20 kr. — IX. Szórend és accentus. *Brassai Sámuel* t. tagtól. 40 kr. — X. Három francia hellenista és a volapük. *Télyfy Iván* l. tagtól. 20 kr. — XI. Euhemeri reliquiæ. *Nemethy Gézájól.* 60 kr. — XII. Gáti István steganographiája, kapcsolatban a modern stenographiával. *Vikár Bélától.* 40 kr.

XV. k. I. Az iszlám vallásos mozgalmak az első négyszázadban. *Dr. Schreiner Márton*tól. 30 kr. — II. André Chénier költészete. *Haraszi Gyulától.* 1 frt 50 kr. — III. Kombináló szóalkotás. *Simonyi Zsigmond* l. tagtól. 40 kr. — IV. Az aranyoszéki mohácsi nyelvmelékek. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 15 kr. — V. Psychiatria és politika. *Zichy Antal* t. tagtól. 10 kr. — VI. Ujabb hellén munkák és a hellén nyelvtanítás. *Télyfy Iván* l. tagtól. 60 kr. — VII. A magyar zene tudományos tárgyalása. *Ponori Thewreuk Emil* r. tagtól. 20 kr. — VIII. A hagsúly a szláv nyelvekben. *Asbóth Oszkártól.* 80 kr. — IX. A nyelvújítás és az idegenszeriüség. *Simonyi Zsigmond* l. tagtól. 60 kr. — X. Kisfaludy Károly «Mohács»-a görögül *Télyfy Iván* l. tagtól. 40 kr. — XI. Tanulmányok az újabbkori persa irodalomtörténetéből. *Dr. Kégl Sándortól.* 1 frt 50 kr. — XII. Ujabb adatok a kún Petrarca-

28 l. 15 kr. — IX. szám. Az ik-es igékről. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 1857. 32 l. 15 kr. — X. szám. A nyelvújításról. *Szarvas Gábor* l. tagtól. 1875. 25 l. 15 kr. (1873—1875.)

V. k. I. szám. Nyelvészkedő hajlamok a magyar népnél. *Barna Ferdinánd* lev. tagtól. 1875. 40 l. 25 kr. — II. sz. A neo- és palaeologia ügyében. *Brassai Sámuel* r. tagtól. 1875. 48 l. 30 kr. — III. szám. A hangsúlyról a magyar nyelvben. *Barna Ferdinánd* lev. tagtól. 1875. 48 l. 30 kr. — IV. szám. Brassai és a nyelvújítás. *Ballagi Mór* r. tagtól. 1876. 22 l. 15 kr. — V. szám. Emlékbeszéd *Kriza János* l. t. felett *Szász Károly* l. tagtól. 1876. 40 l. 25 kr. — VI. szám. Művészet és nemzetiség. *Bartalus István* l. tagtól. 1876. 35 l. 20 kr. VII. szám. *Aeschylus*. *Télly Iván* lev. tagtól. 1876. 141 l. 80 kr. — VIII. szám. A mutató névmás hibás használata. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 1876. 15 l. 10 kr. — IX. szám. Nyelvtörténelmi tanulások a nyelvújításra nézve. *Imre Sándor* l. tagtól. 1876. 97 l. 60 kr. — X. szám. Bérczy Károly emlékezete. *Arany László* l. tagtól. (1875—1876.)

VI. k. I. szám. A lány aspiraták kiejtéséről a zendben. *Mayr Auréltól* 10 kr. — II. szám. A mandsuk szertartásos könyve. *Bálint Gábortól* 10 kr. — A római satirájáról és satirairóikról. *Dr. Barna Ignác* l. tagtól 20 kr. — IV. szám. A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében, összehasonlítva a keleti arabokéval. *Goldziher Ignác* l. tagtól. 50 kr. — V. Emlékbeszéd *Jakab István* l. t. fölött *Szász Károly* r. tagtól 10 kr. — VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez. I. *Szilágyi István* l. tagtól. II. *Vaszary Kolozstól*. III. *Révész Imre* l. tagtól. 60 kr. — VII. Emlékbeszéd *Mátray Gábor* l. t. felett. *Bartalus István* l. tagtól 10 kr. — VIII. A mordvaiak történelmi viszontagságai *Barna Ferdinánd* l. tagtól 20 kr. — IX. *Eranos*. *Télly Iván* l. tagtól. 20 kr. — X. Az ik-es igékről. *Joannovics György* l. tagtól 40 kr. (1876.)

VII. k. I. Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. *Barna Ferdinánd* l. tagtól 50 kr. — II. *Podhorszky Lajos* magyar-sinai nyelvazonlítása. *Budenz József* r. tagtól. 10 kr. — III. *Lessing* (székfoglaló). *Zichy Antal* l. tagtól. 20 kr. — IV. Kapcsolat a Magyar és szuomi irodalom között *Barna Ferdinánd*, l. tagtól 10 kr. — Néhány ösműveltségi tárgy neve a magyarban. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 30 kr. — VI. Rankavis Kleon új-görög drámája. *Télly Iván* l. tagtól. Ára 30 krajcár. — VII. A nevek uk és ük személynagairól. *Imre Sándor* l. tagtól. 20 kr. — VIII. Emlékbeszéd *Székács József* t. tag fölött, *Ballagi Mór* r. tagtól. 20 kr. — IX. A török-tatár nép primitív culturájában az égi testek, *Vámbery Ármin* r. tagtól 10 kr. — X. *Bátori László* és a *Jordánszky-codex* bibliafordítása. (Székfoglaló.) *Volf György* l. tagtól 10 kr.

VIII. k. I. *Corvin-codex*ek. *Dr. Ábel Jenőtől*. 60 kr. — II. A mordvaiak pogány istenei s ünnepi szertartásai. *Barna Ferdinánd* l. tagtól. 50 kr. — III. Orosz-lapp utazásomból. *Dr. Genetz Arvidtól*. 20 kr. — IV. Tanulmány a japáni művészetről. *Gr. Zichy Ágostól*. 1 frt. — V. Emlékbeszéd *Pázmándi Horvát Endre* 1839-ben elhunyt r. t. fölött. A születése századik évfordulóján, *Pázmádon* rendezett ünnepélyen, az Akadémia megbízásából tartotta *Szász Károly* r. t. 10 kr. — VI. Ükkonpolár. A régi magyar jogi szokásnak egyik töredéke. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 20 kr. — VII. Az ugynevezett lány aspiraták phoneticus értékéről az ó-indben *Mayer Auréltól*. 60 kr. — VIII. Magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság. *Dr. Ábel Jenőtől*. 80 kr. — IX. *Ujperzsa* nyelvjárások. *Dr. Pozder Károlytól*. 50 kr. — X. *Beregszászi Nagy Pál* élete és munkái. Székfoglaló *Imre Sándor* r. tagtól. 30 kr.

IX. k. I. Emlékbeszéd *Schiefner Antal* k. tag felett. *Budenz J.* r. tagtól 10 kr. — II. A *Boro-Budur Jáva* szigetén. *Dr. gr. Zichy Ágost* l. tagtól 40 kr. — III. Nyelvünk újabb fejlődése. *Ballagi Mór* r. tagtól 20 kr. — IV. A hunnok és avarok nemzetisége. *Vámbery Ármin* r. tagtól. 30 kr. — A Kún- vagy *Petrarka-codex* és a kúnok. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 30 kr. — VI. Emlékbeszéd *Lewes Henrik György* külső tag felett. *Szász Károly* r. tagtól. 10 kr. — VII. Ós vallásunk főistenei. *Barna Ferdinánd* l. tagtól 40 kr. — VIII. *Schopenhauer* aesthetikája *Dr. Ruzsicska Kálmántól*. 10 kr. — IX. Ós vallásunk kisebb isteni lényei és áldozat szertartásai. *Barna F. I.* tagtól 30 kr. — X. *Lessing* mint philologus. *Dr. Kont Ignácztól* 30 kr. — XI. *Magyar egyházi népének* a XVIII. századból. Székfoglaló. *Bogisich Mihály* l. tagtól. 50 kr. — XII. Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. *Simonyi Zsigmond* l. tagtól 20 kr.

X. k. I. A jelentéstan alapvonalai. Az alakokban kifejezett jelentések. (Székfoglaló.) *Simonyi Zsigmond* l. tagtól. 30 kr. — II. *Etzelburg* és a magyar hünmonda. (Székfoglaló.) *Heinrich Gusztáv* l. tagtól. 20 kr. — III. A M. T. Akadémia és a szömi irodalmi társaság. *Hunfalvy Pál* r. tagtól. 20 kr. — IV. Értsük meg egymást. (A neologia és orthologia ügyében.) *Joannovics György* t. tagtól. 30 kr. —